

T.C

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI

SEZAI KARAKOÇ'TA
DİRİLİŞ DÜŞÜNCESİ VE DİN

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Ayşe ÇELEBİOĞLU

BURSA- 2020

T.C

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI**

**SEZAI KARAKOÇ'TA
DİRİLİŞ DÜŞÜNCESİ VE DİN**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Ayşe ÇELEBİOĞLU

**Danışman
Prof. Dr. Abdurrahman KURT**

BURSA- 2020

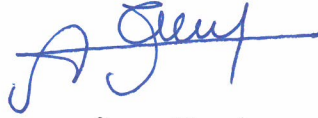
TEZ ONAY SAYFASI

T. C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Sosyolojisi Bilim Dalı'nda, 701421042 numaralı Ayşe ÇELEBİOĞLU' nun hazırladığı "Sezai Karakoç'ta Diriliş Düşüncesi ve Din isimli Yüksek Lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 06.03.2020 Cuma günü 15:00/16:00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna (oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu
Başkanı

Prof. Dr. Abdurrahman KURT

Uludağ Üniversitesi

Prof. Dr. Vejdi BİLGİN

Bursa Uludağ Üniversitesi

Prof. Dr. Kemal ATAMAN

Marmara Üniversitesi

06/03/2020

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS/DOKTORA
İNTİHAL YAZILIM RAPORU

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 16/03/2020

Tez Başlığı / Konusu: "Sezai Karakoç'ta Diriliş Düşüncesi ve Din"

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 50 sayfalık kısmına ilişkin, 16/03/2020 tarihinde Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 17'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

1- Dipnotlar hariç

2- Alıntılar hariç/dahil

3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

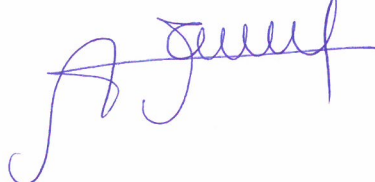
Tarih ve İmza
16.03.2020

Adı Soyadı:	Ayşe ÇELEBİOĞLU
Öğrenci No:	701421042
Anabilim Dalı:	Felsefe ve Din Bilimleri
Programı:	Din Sosyolojisi Yüksek Lisans
Statüsü:	☒ Y.Lisans ☐ Doktora

16/03/2020

Danışman:

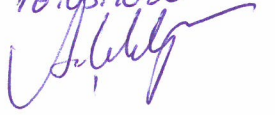
Prof. Dr. Abdurrahman KURT

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans / Doktora tezi olarak sunduğum “Sezai Karakoç'ta Diriliş Düşüncesi ve Din” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

16.03.2020

AdıSoyadı:	Ayşe ÇELEBİOĞLU
ÖğrenciNo:	701421042
AnabilimDalı:	Felsefe ve Din Bilimleri
Programı:	Din Sosyolojisi Yüksek Lisans
Statüsü:	☒ Y.Lisans ☐ Doktora

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS/DOKTORA
İNTİHAL YAZILIM RAPORU

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 16/03/2020

Tez Başlığı / Konusu: “Sezai Karakoç'ta Diriliş Düşüncesi ve Din”

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 50 sayfalık kısmına ilişkin, 16/03/2020 tarihinde Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 17'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Dipnotlar hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Ayşe ÇELEBİOĞLU

Öğrenci No: 701421042

Anabilim Dalı: Felsefe ve Din Bilimleri

Programı: Din Sosyolojisi Yüksek Lisans

Statüsü: Y.Lisans Doktora

16/03/2020

Danışman:

Prof. Dr. Abdurrahman KURT

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans / Doktora tezi olarak sunduğum “Sezai Karakoç'ta Diriliş Düşüncesi ve Din” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntılarının kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

AdıSoyadı:	Ayşe ÇELEBİOĞLU
ÖğrenciNo:	701421042
AnabilimDalı:	Felsefe ve Din Bilimleri
Programı:	Din Sosyolojisi Yüksek Lisans
Statüsü:	☒ Y.Lisans ☐ Doktora

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Ayşe ÇELEBİOĞLU
Üniversite : Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri
Bilim Dalı : Din Sosyolojisi
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : x+64
Mezuniyet Tarihi : .../.../2020
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Abdurrahman KURT

SEZAI KARAKOÇ'TA DİRİLİŞ DÜŞÜNCEİ VE DİN

Sezai Karakoç, İslam dünyasında yaşanan toplumsal değişme, çözülme ve krizlere İslami bakış açısıyla yaklaşarak “Diriliş Düşüncesi”ni çözüm önerisi olarak getiren bir düşünürdür. O, sürekli birlik-beraberlik vurgusu yaparak siyasi alanda da tüm İslam milletlerinin birleşmesi ve güç kazanmaları gerektiğine inanmıştır. Düşüncesinin merkezine İslam’ı alıp ideal toplumu ve ideal devleti oluşturmayı amaçlayan Karakoç, ısrarla “İslam Birliği Tezin” i savunmuştur.

Sezai Karakoç’un “Diriliş Düşüncesi”nde din olgusunun mahiyet ve fonksiyonunu ele alarak sosyolojik bir analizini sunmayı amaçlayan bu çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Sezai Karakoç’un entelektüel yaşamına dair genel bir çerçeve çizilmiştir. Bununla birlikte yaşamında din olgusunun şekillendiği yıllara ait açıklamalar yapılmıştır. Yine bu bölümde Sezai Karakoç’un “Diriliş Düşüncesi” ve bileşenleri tüm detayları ile açıklanmıştır. İkinci bölümde ise Sezai Karakoç’un Diriliş düşüncesinin din ile olan ilişkisi incelenmiştir. Öncelikle Diriliş sistematüğini ortaya çıkaran toplumsal faktörler üzerinde durulmuştur. Sonrasında Dirilişin dini boyutu ele alınmış ve İslamcılık bağlamında değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler

Diriliş, Din, Toplum, Değişim, İslam, Diriliş Düşüncesi, Sezai Karakoç

ABSTRACT

Name and Surname : Ayşe ÇELEBİOĞLU
University : Bursa Uludağ University
Institution : Social Science Institution
Field : Philosophy and Religion Sciences
Branch : Sociology of Religion
Degree Awarded : Master
Page Number : IX+ 63
Degree Date : .../.../ 2020
Supervisor : Prof. Dr. Abdurrahman KURT

THE REVIVAL THOUGHT AND RELIGION IN SEZAI KARAKOÇ'S OPINION

Sezai Karakoç is a philosopher who puts forward the “Revival Thought” as a solution proposal by approaching with the Islamic point of view to the social change, disintegration and crises in the Islamic world. He believed that all Islamic nations need to unite and gain the power in also political area with a continuous emphasis on unity and solidarity. Sezai Karakoç who purpose to create the ideal society and ideal state and by taking Islam at the center of his thought insistently defended the “Islamic Union Thesis”.

This study which purpose to present a sociological analysis by handling nature and function of religion phenomenon which is in ‘Revival’ thoughts of Sezai Karakoç , has two parts. In the first part, it was formed a general frame about Sezai Karakoç’s intellectual life. At the same time , explanations were made about years that his religion phenomenon was shaped. In this part , also all details of Sezai Karakoç’s revival thought was explained with parts that composed of it. In the second part, relationship between Sezai Karakoç’s Revival thought and religion was examined. Firstly it was dwelled on social factors that come up Revival systematic. Then it was handled religious aspect of Revival and it was evaluated in terms of Islamism.

Key Words

Revival, Religion, Society, Change, Islam, Revival Thought, Sezai Karakoç

ÖNSÖZ

Hızla değişen dünyada, yaşanan krizlerden etkilenen Müslüman milletler ve var oldukları durum İslam'ın ve Müslümanların geleceği açısından önem arz etmektedir. Müslümanların kimlik krizi içerisine girdikleri tespitini yapan Sezai Karakoç'un bu değişime çözüm önerisi olarak sunduğu "Diriliş Düşüncesi"ni incelemeye değer gördük. Monna Rosa'nın memleketi Geyve'den biri olarak, Sezai Karakoç benim eserleriyle hep dikkatimi çeken şairlerden biri olmuştur. Gördüğüm bir rüyadan ilham alarak başladığım tez yazma sürecimde bana yardımcı olan herkese buradan çok teşekkür ediyorum.

Öncelikle çalışmamda emeği geçen, süreç boyunca başaracağıma olan inancını göstererek beni motive eden, fikir ve tavsiyeleriyle desteğini esirgemeyen saygıdeğer hocam ve danışmanım Prof. Dr. Abdurrahman KURT'a çok teşekkür ederim. Ayrıca Diriliş Düşüncesi konusunda birikimi ve tecrübeleriyle bana yardımcı olan kıymetli Dr. Mahmut KANIK hocama da teşekkürü borç bilirim. Yine tez sürecim boyunca benimle beraber stresime ortak olup, bana yardımcı olan tüm değerli arkadaşlarıma, dualarıyla yanımda olan sevgili öğrencilerime ve yakınlarıma teşekkür ediyorum. En önemlisi hayatım boyunca, ilim için çıktığım bu yolda benden desteklerini esirgemeyen, attığım her adımda bana olan güvenlerini hissettirip, maddi-manevi yanımda olan, haklarını hiçbir zaman ödeyemeyeceğim kıymetli anne-babama söyleyeceğim sözler yeterli olmasa da, sonsuz teşekkür ederim.

Ayşe ÇELEBİOĞLU

Bursa, 2020

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU	iii
YEMİN METNİ	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

SEZAI KARAKOÇ'UN ENTELEKTÜEL HAYATI VE DİRİLİŞ DÜŞÜNCESİ

A. KARAKOÇ'UN HAYATINA KISA BİR BAKIŞ	5
1. Çocukluğu ve Gençliği	5
2. Karakoç'ta Din Olgusunun Şekillenmesi	7
B. KARAKOÇ'UN BESLENDİĞİ KAYNAKLAR.....	8
1. Etkilendiği Şahsiyetler.....	8
2. Entelektüel Gelişimi ve Kültürel Çevre.....	9
C. YAŞADIĞI DÖNEMİN KARAKOÇ'UN VE DÜŞÜNCE DÜNYASINA ETKİSİ.....	10
1. Büyük Doğu ve Yazarlık Serüveni	11
2. Diriliş Dergisi	12
D. DİRİLİŞ DÜŞÜNCESİ.....	13
1. Kavram Olarak Diriliş	13
2. Dirilişin Metafizik Boyutu.....	16
3. Dirilişin Nesnel Unsurları.....	18
a. Diriliş Nesli	19
b. Diriliş Sitesi.....	21
c. Erdem Devleti.....	23
d. İnanışta Diriliş	24
e. Düşüncede Diriliş: İctihat.....	25
f. Aksiyonda Diriliş.....	26

g. Ekonomik Diriliş.....	27
4.Aydın Kadro	29

II. BÖLÜM

DIRİLİŞ DÜŞÜNCESİ VE DİNİ BOYUTU

A. DIRİLİŞ SİSTEMATİĞİNİ ORTAYA ÇIKARAN TOPLUMSAL FAKTÖRLER	31
1. Toplumsal Çözülme.....	32
2. Toplumsal Değişme	36
3. Değişen Din Algısı	38
a.Kadimciler ve Ceditçiler	38
b.Dinde Yenilenme: Tecdid, İhya, Islah	39
4. Gelenek ve Modern Dünyaya Geçiş	40
a. Batılılaşma.....	40
b. Kültür Karmaşası	42
c. Toplumsal ve Dini Krizler.....	43
(1). Kapitalizm.....	43
(2). Marksizm- Komünizm.....	44
B. DIRİLİŞ DÜŞÜNCESİ VE DİN	45
1. Vahiy	47
2. Kuran.....	48
3. Peygamber.....	50
C. İSLAMCILIK BAĞLAMINDA DIRİLİŞ.....	52
1. İdeal İslam Devleti ve İslam Birliği Tezi.....	54
2. İslam'ın Kutlu Millet Anlayışı.....	55
SONUÇ.....	56
KAYNAKÇA	58
EKLER.....	62

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı Geçen Eser
a.g.m.	Adı Geçen Makale
Bkz.	Bakınız
C.	Cilt
ev.	Çeviren
ed.	Editör
s.	Sayfa
ss.	Sayfa Sayıları
vb.	Ve Benzeri

GİRİŞ

Din olgusu, tarihsel olarak insan davranışlarında ve toplumsal ilişkilerin değişmesinde hep en güçlü etken olmuştur. Bazen toplumun değişimini, bir ilerleme bağlamında olumlu etkilemiş, bazen de toplumun değişim hızını engelleyen bir kasis işlevi görmüştür. Fakat her ne olursa olsun değişim kaçınılmaz bir şekilde hep var olmuştur ve “Bir nehirden iki kez yıkanmaz.” diyen Herakleitos’u haklı çıkarmıştır.

Sezai Karakoç, din olgusunun anlamının ve toplumdaki fonksiyonunun hızla değiştiği Cumhuriyet Dönemi’nde doğmuş ve yetişmiş bir düşünürdür. Gerek sanat dünyasında şiirleriyle gerekse düşünce yazılarıyla bir nesli etkileyen ve hala da ilgi gören eserleriyle topluma katkı sağlamaktadır. Fikirlerinin evrenselliği ve şiirleriyle her kesime hitap edebilen Karakoç geniş bir kitle tarafından sahiplenilmektedir ve eserleri okunmaktadır. Bu anlamda eserleri ve fikirleri araştırılmaya değerdir.

Sezai Karakoç, “Diriliş” düşüncesiyle özdeşleşmiş, söyledikleriyle, yazdığı yazı ve şiirlerle, siyasi duruşuyla ve yaşamıyla düşüncesini pratiğe geçirmiş bir düşünürdür. Karakoç’un hızla değişen Türkiye’de yaşanan toplumsal krizlere çözüm olarak sunduğu “Diriliş Düşüncesi” onun ideal fikirlerinin sistematik bir şekilde ifade bulmuş halidir. Bu fikriyle en metafizik olandan, toplumsal olana geçerek hayatın içerisinde yer bulan ideal bir İslam toplum örneği sunar. Çünkü onun fikirlerinin merkezinde İslam vardır. Sanatı ve tüm çalışmaları İslam için ve İslam adınadır. Yaşanılan toplumsal değişimler, girilen siyasi, kültürel, iktisadi krizler bağlamında dönemin Türkiye’inde durumun farkında olan bir aydındır. Batılılaşma ile beraber kendi öz kültüründen uzaklaşmaya başlayan toplum her anlamda dışa bağımlı hale gelmektedir. Karakoç, yaşanan sosyal değişim ve dönüşüm dönemini görüp iyi analiz eden bir yazardır. Onun bir çözüm olarak sunduğu “Diriliş Düşüncesini” din sosyolojisi perspektifinden çözümlenmeyi denemek çalışmamızın temel amacını oluşturmaktadır.

Çalışmada kullanılan yöntem ve teknikler sosyal bilimlerde en çok kullanılan yorumlayıcı yöntemdir. İçerik analizi tekniği bu anlamda bize yardımcı olmuştur. Sezai Karakoç’un Diriliş Düşüncesini din sosyolojisi perspektifiyle çözümlenmeyi

amaçladığımız tezimizin konusu “Sezai Karakoç'ta Diriliş Düşüncesi ve Din” olarak sınırlandırılmıştır.

Sezai Karakoç ve düşüncesi hakkında yazılmış birçok eser mevcuttur. Özellikle son yıllarda yazılan eserlerin sayısı oldukça artmıştır. Beş doktora tezi ve oldukça fazla yüksek lisans tezi bulunmaktadır. Bunun yanında dergi özel sayıları, pek çok akademik makale de mevcuttur. Aynı zamanda düşünür hakkında yapılan sempozyum ve paneller kitaplaştırılmıştır. Yapılan çalışmalar, tezler ve makaleler ağırlıklı olarak Türk Edebiyatı alanında daha çok sanatı ve şiir anlayışının incelenmesi şeklindedir. Ancak araştırmalarımız sonucunda son yıllarda Sosyoloji, Felsefe ve Siyaset Bilimlerinde de Sezai Karakoç ve düşüncesi hakkında çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Diriliş'e dair birçok eser, tez ve makaleler bulmak mümkündür. Bizim yapmaya çalıştığımız Karakoç'un sistematik bir şekilde oluşturmaya çalıştığı Diriliş Düşüncesi'nin özünü ve dini boyutunu en kolay ve anlaşılır şekilde ortaya koyabilmektir. Onun düşünür yönünü sosyolojik bakımdan ele alan az sayıdaki incelemelerden biri olarak çalışmamızın alana katkı sağlayacağını düşünmekteyiz. Bunu yaparken en zorlandığımız nokta Karakoç'un edebi değeri yüksek şairane bir dille yazılmış metinlerini sosyolojik perspektifle sınırlayarak akademik dile dökmek olmuştur.

Çalışmamızı yaparken bize en çok katkı sağlayan kaynaklar ise şunlardır:

Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç, Turan Karataş'ın 1994 yılında bir doktora tezi olarak yazdığı Sezai Karakoç'un hayatı, eserleri, düşünce ve sanat dünyası hakkında geniş bilgi veren eserlerden biridir. Türk Edebiyatı alanında yazdığı tezini yazar, daha sonra kitaplaştırarak tekrardan yayınlamıştır. Karakoç hakkında yazılan önemli eserlerin ilklerindedir diyebiliriz.

Münire Kevser Baş'a ait olan diğer bir doktora tezi de *Diriliş Taşları (Sezai Karakoç'un Düşünce ve Sanatında Temel Kavramlar)*, Türk İslam Edebiyatı alanında yazılmış(2005) olup, incelediği kavramlar açısından çalışmamıza katkı sağlamıştır. Karakoç'un toplumsal hayatla ilgili görüşlerini “Sosyal Kavramlar” başlığı altında inceleyerek tezimize ışık tutmuştur. Yazar eserini daha sonra kitap haline getirmiştir.

Sezai Karakoç ve Diriliş Düşüncesi(Yüksek Lisans Tezi), Kadir Analay'ın 2009 yılında yapmış olduğu çalışma Karakoç'un "Diriliş Düşüncesi"ni ortaya koyarken bize katkı sağlamıştır.

Sezai Karakoç'ta Medeniyet Kavramı(Yüksek lisans Tezi), Volkan Binici tarafından 2012 yılında çalışılan "medeniyet" kavramı çalışmamızın özellikle ikinci kısmında Karakoç'un toplum, millet, devlet fikrini ortaya koyarken yaralandığımız bir kaynaktır.

Murat Ceylan, *A.Sezai Karakoç'un Eserlerinde Diriliş Anlayışı* adlı tezi ile yakın bir zamanda (2018) Siyasal Bilimler alanında Karakoç'un "Diriliş Düşüncesi"ni, "Diriliş Anlayışı" olarak farklı bir bakış açısıyla ele almıştır. Daha çok Karakoç'un siyasi görüşlerine yer vermesi açısından çalışmamıza ışık tutmuştur.

Çalışmamız tabii ki Sezai Karakoç'un eserleri incelenerek ortaya konulmuştur. Konumuz itibariyle en çok üzerinde durduğumuz; *Diriliş Neslinin Amentüsü, Sütun, Sur, İslamın Dirilişi, İslam, İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü, Çağ ve İlham, Çıkış Yolu* eserleri olmuştur.

Bunların yanında yararlandığımız diğer bir kaynak Sezai Karakoç literatürüne ciddi katkı sağlayan *Hece Dergisi'nin* üçüncü kez bastığı(2018) "*Sezai Karakoç*" özel sayısıdır. Gerek içerisinde yer alan yazı ve makaleler gerekse bahsi geçen konuların ele alınışı çalışmamızda ihtiyaç duyduğumuz sosyolojik perspektife yardımcı olmuştur.

İki bölümden oluşan çalışmamızın birinci bölümünde Sezai Karakoç'un yaşamı, entelektüel hayatı ve din olgusunun şekillendiği yıllara ağırlık verilerek, çalışmamızın diğer bölümünün anlaşılmasını kolaylaştıracağı düşünülmüştür. Onun hayatında yaşadığı maddi ve manevi zorluklar, okul yılları, parasızlık, İstanbul'a gelişi, ilk yazı tecrübeleri, dergi çıkarma girişimi ve yaptığı okumalar hep fikriyatını şekillendiren olgulardır. Ailenin dini yaşayışı ve dine bakış açısı da Karakoç'ta etkili olmuştur. Yine bölümün devamında Sezai Karakoç'un hayatı boyunca inşa etmeye çalıştığı, yaşanan toplumsal krizlere bir çözüm önerisi olarak sunduğu 'Diriliş Düşüncesi' barındırdığı tüm unsurlarla birlikte açıklanmıştır. Toplumun hızla değiştiği bu çağda milletleri, kimliklerini korumaya çağıran Karakoç'un öze dönüş, yeniden uyanış şeklinde tanımladığı Diriliş Düşüncesi farklı boyutlarıyla değerlendirilmiştir. Buradaki asıl amaç okuyucunun, Sezai Karakoç'un ve eserlerinin daha iyi anlaşılması aynı zamanda

çalışmamızın ana konusu olan Diriliş kavramını tam anlamıyla çözümleyebilmek adına detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

Çalışmamızın esas noktasını oluşturan ikinci bölümde, Sezai Karakoç'un Diriliş Düşüncesi'nde yer alan din olgusu tüm boyutlarıyla incelenmiştir. Dolayısıyla öncelikle Karakoç'un toplumsal değişme, çözülme, yenilenme gibi kavramlara yüklediği anlamlar ele alınmış sonrasında Diriliş Düşüncesinin vuku bulduğu ortam ve toplumsal krizler değerlendirilip tespit edilmiştir. Böylelikle dini bağlama odaklanarak diriliş-din diyalektiğinde vahiy ve peygamberin rolüne dikkat çekilmiştir. Daha sonra ise bir dünya görüşü olarak Diriliş Düşüncesi, siyasi yönü ile İslamcılık bağlamında değerlendirilerek, onun düşüncesinin hayata nasıl aksettiği üzerinde durulmuştur.

I. BÖLÜM

SEZAI KARAKOÇ'UN ENTELEKTÜEL HAYATI VE DİRİLİŞ DÜŞÜNÇESİ

Günümüz önemli şair ve düşünürlerinden Sezai Karakoç gözlerden uzak adeta sır dolu bir hayat yaşamaktadır. Yazdığı eserlerle İslam dünyasının sorunlarına çözümler sunan ve Müslümanlara ışık tutan bir düşünür olarak hayatı merak konusu olmaktadır. Karakoç'un Ergani'de başlayan çocukluğu ve Büyük Doğu'yla tanışmasından sonra genişleyen duygu, düşünce dünyası bu bölümün konusunu teşkil etmektedir.

A. KARAKOÇ'UN HAYATINA KISA BİR BAKIŞ

Sezai Karakoç nüfus kayıtlarına göre 22 Ocak 1933'de Diyarbakır'ın Ergani ilçesinde doğmuştur. Orta halli bir tüccar olan babası Yasin efendi, 1963 yılında Ergani'de vefat etmiştir. Kayıtlara göre Sezai Karakoç'a babasının koyduğu isim "Muhammed Sezai"dir. Fakat resmi kayıtlarda bir karışıklıktan dolayı adı Ahmet Sezai olarak geçmiştir.¹

Ailenin Ergani'deki lakabı 'Leventoğulları'dır. Fakat o dönemde bazı hassasiyetlerden dolayı nüfus memurunun kabul etmemesi üzerine listeden Karakoç kelimesini seçmek zorunda kalmışlardır. Sezai Karakoç'un dedeleri Ergani ve yöresinde hayli tanınmış kimselerdir. Dedesi Hüseyin Efendi Plevne Savaşında Gazi Osman Paşa'nın takdirini kazanmış bir Plevne gazisidir. Hüseyin Efendi daha Sezai Karakoç doğmadan çok önce vefat etmiştir. Annesi Emine Hanım ise, nüfus müdürü olan Ahmet Efendi'nin kızıdır. Emine Hanım, 1957 yılında 52 yaşındayken vefat etmiştir.²

1. Çocukluğu ve Gençliği

Karakoç'un çocukluğu, babasının işi sebebiyle Ergani, Maden ve Piran'da geçmiştir. İlkokulu Ergani'de tamamlamış, ortaokulu Maraş'ta parasız yatılı olarak

---

¹ Turan Karataş, *Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, İstanbul: Kaynak Yayınları, 2013, s.21.

² Karataş, *Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, s.22.

okumuştur. 1947- 1950 yılları arasında da Gaziantep'te yine parasız yatılı olarak lise öğrenimine başlamıştır. Gaziantep lisesinden mezun olduktan sonra babası ilahiyat okumasını çok istemesine rağmen maddi imkânsızlıklar nedeniyle parasız yatılı kısmı bulunan Siyasal Bilgiler Fakültesi sınavına girmiş ve kazanmıştır. 1955 yılında fakülteyi bitirince asistan olmayı düşünmüş fakat maddi açıdan ailesine destek olma fikri ağır bastığından bu düşünceden vazgeçmiştir. Maliye Bakanlığı'nda müfettiş yardımcılığı sınavına girmiş, imtihanı kazanıp, burada işe başlamıştır. Bilahere, İstanbul'da gelirler kontrolörü olmuştur. Bu görevinden dolayı Anadolu'da bir çok il ve ilçeyi dolaşma, görme imkanı bulmuştur. Bir ara bakanlıkta tekrar çalışmış, tayinini İstanbul'a aldırmaı denemiş fakat olmamıştır. Karakoç, 1973 yılında devlet memuriyetinden istifa etmiş, o yıldan bugüne kadar da hiçbir resmi görev almamıştır.³

İlerleyen yıllarda bir parti açan Karakoç, 26 Mart 1990'da Diriliş Partisi'ni (DİRİP) kurmuş; yedi yıl partisinin başkanlığını yürütmüş ancak partisi iki kez art arda seçimlere katılmadığı için yasa gereği 1997 yılında kapatılmıştır.⁴ Karakoç, 2007 yılında tekrardan açtığı Yeniden Diriliş Parti'sinin başkanlığını halen yürütmektedir.⁵ Parti kurma girişiminden dolayı Karakoç, çok yadırganmış ve eleştirilmiştir. Bu davranışıyla kendisiyle çeliştiğini iddia edenler olmuştur. Ancak Karakoç, bunun Diriliş Düşüncesi'nin bir parçası olduğunu toplum hakkındaki düşüncelerinin teoride kalmaması, pratiğe dökülmesi için böyle bir girişimin gerekli olduğunu savunmuştur.⁶

Karakoç, 1968 MTTB Milli Hizmet Madalyası, 1970 Sürgündeki Macar Yazarlar Gümüş Madalya Ödülü, 1982 Yazarlar Birliği Hikaye Ödülü, 1988 Türkiye Yazarlar Birliği Üstün Hizmet Ödülü, 1991 Dünya Kültür ve Sanat Akademisi Ödülü, 2006 Kültür ve Sanat Büyük Ödüllerine layık görülmüştür. Ancak verilen ödüllerin hiçbirini kabul etmemiştir. 2006 yılında verilen ödülü kabul etmekle birlikte yanında verilen para ödülünü geri çevirmiştir.⁷ 2019' da ise Cumhuriyet Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı

---

³ Karataş, *Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, s.23-24.

⁴ Münire K.evser Baş, *Diriliş Taşları: Sezai Karakoç'un Düşünce ve Sanatında Temel Kavramlar*, Ankara: Lotus Yayınları, 2008, s.17.

⁵ Karataş, *Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, s.24.

⁶ Baş, *Diriliş Taşları*, s.24.

⁷<https://edebiyatvesanatakademisi.com>, (09.07.2019)

Ana Bilim Dalında Fahri Doktora payesi tevcih etti.⁸ Sezai Karakoç, takdim edilen bu unvanı kabul etmiştir.

2. Karakoç'ta Din Olgusunun Şekillenmesi

Bir çocuğun karakterinin şekillenmesinde ve gelişmesinde öncelikle ebeveyninin etkili olduğu aşıkardır. Karakoç için de durum böyle olmuştur. Babası Yasin Efendi seferberliğin ilanıyla askere gitmiş, 55 ay fiili olarak vatani görevini yapmıştır. Bu sırada Kafkas cephesinde Ruslara esir düşerek yaklaşık iki yıl esaret altında kalmış aynı zamanda Rusça'yı öğrenmiştir. Babasının esareti, şu dizelerde görüldüğü üzere Karakoç üzerinde hayli etkili olmuştur:“Çocuk birliktedir/ Savaştan dönmeyen babasıyla...”⁹

Karakoç çocukluk hatıralarında, okumaya olan hevesinin başlamasında babasının etkisinin olduğunu anlatır. Soğuk kış geceleri babasının *Siyer-i Nebi*, *Gazavatname* gibi kitaplar okuduğunu, ev halkının da heyecanla dinlediğini söyler. Çocukluğunun unutulmaz hatıraları onun şiirlerine elbette ki yansımıştır.¹⁰

Babam lambanın ışığında okurdu
Kaleler kuşatırdık bir mümin ölse ağlardık
Fetihlerde bayram yapardık
İslam bir sevinçti kaplardı içimizi¹¹

Karakoç, annesine olan sonsuz sevgisini ise şu sözleriyle anlatmaktadır:“Annem hiç kimseyi kırmayan, kimseye kötü söz söylemeyen, kimsenin aleyhinde konuşmayan... Yunus Emre'nin ilahilerindeki saflıkla dolu...bir kadındı.”. Şiirlerinde, sevgi ve merhamet anıtı olan anne büyük yer tutar. Bunu Karakoç'un annesine olan sevgisine bağlayabiliriz. Emine hanım genç denilebilecek bir yaşta (52) 1957 yılında İstanbul'da vefat etmiştir. Karakoç, o günlerin hüznüyle ve annesinden ayrılmanın acısıyla “Yoktur Gölgesi Türkiye'de” isimli anne şiirlerinden birini yazmıştır.¹²

Sabahları gün doğmadan uyanır
Dilini yutacak olur içi kanlanır
Gün boyu çalışır aydınlanır
Kederini anlarsanız size ne mutlu ...

⁸ <http://www.cumhuriyet.edu.tr/haber/8556>, (11.03.2020)

⁹ Karataş,*Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, s.38-39

¹⁰Karataş,*Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, s.39.

¹¹Karakoç, *Gün Doğmadan Şiirler*, s.97.

¹²Karataş, *Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, s.27-29.

İncedir billurdandır yoktur gölgesi Türkiye’de
Bir meçhul Meryem mermerden değil ama kutlu
Gözlerine bakarsanız erirsiniz kar gibi¹³

Gerek çocukluk yıllarını geçirdiği coğrafyanın, gerekse kendisine verilen isim ve etrafındaki her bir gerçekliğin Karakoç’un üzerinde etkili olduğunu söyleyebiliriz. O, okumaya karşı çok meraklıdır; daha 4 yaşında iken okumayı öğrenmiştir. Hafızası keskindir; küçük yaşlarda şiirler ezberleyip gittiği yerlerde eş dost akrabaya okumuştur. Doğduğu kasaba Ergani’nin hemen yanındaki Baba Piran Dağına yakındır. Buraya Zülküfül(Zülkifl) peygamberin makamını barındırdığı için Erganililer tarafından kutsallık atfedilmektedir. Zülküfül peygamberin dağın tepesinde şehit olduğuna inanılır. Bu dağ ve makam, Sezai Karakoç’u hayli etkilemiştir. Şiirlerinde Zülküfül belirgin bir motif olarak görülür. “Ben yeşil bir yağmur gördüm uçuşan gözleri vardı Zülküfül’den...”¹⁴

B. KARAKOÇ’UN BESLENDİĞİ KAYNAKLAR

Sezai Karakoç’un çocukluğundan itibaren fikir hayatını besleyen, Doğu’dan ve Batı’dan birçok mütefekkir vardır. Onun bu denli geniş bir perspektif kazanmasında, entelektüel gelişimine çok erken başlamasının ve önemli şahsiyetlerin eserleriyle erken tanışmasının etkili olduğunu söyleyebiliriz.

1. Etkilendiği Şahsiyetler

Karakoç geniş bir çevreden beslenen önemli bir şair ve mütefekkiridir. Küçük yaştan itibaren çok derin okumalar yapmıştır. Karakoç’un, İmam Rabbani, Muhyiddin-i Arabî, Mevlana, Yunus Emre gibi tasavvuf erenlerinin yanında yine bir çok eser vermiş olan Cumhuriyet Dönemi yazar- şairlerinden Mehmet Akif, Necip Fazıl ve Yahya Kemal gibi düşünce dünyasında derin tesirler bırakmış birçok sanatçıdan etkilendiği söylenebilir. Eserlerinde de bu şahsiyetlerin etkisini, onlardan aldığı ilhamı rahatlıkla anlayabiliriz. Doğu’nun büyüklerini bildiği gibi, Batı’yla da ilgilenmiştir Karakoç. Ona

¹³ Sezai Karakoç, *Gün Doğmadan Şiirler*, 16.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2014, s.83.

¹⁴Karataş, *Doğu’nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, s.36-37.

göre kendimizi bulmak için Doğu'yu okumak ve yine kendimizi doğru ifade edebilmek adına Batı'yı bilmek önemlidir.¹⁵

Karakoç, ilkokul ve ortaokul yıllarında kendi kendine Osmanlıca'yı, Arapça ve Farsça'yı öğrenmeye çalışır, epey de kendini geliştirir. Özellikle ortaokul için Maraş'a gittiğinde *Safahat*'ı, hocasının tavsiyesiyle *Vadideki Zambak*'ı ve Arif Nihat Asya'dan , Namık Kemal, Ziya Paşa, Ziya Gökalp'ten bazı kitaplar okumuştur. Beden Eğitimi öğretmeni kendisine o dönemde "koca filozof" lakabını takmıştır. Arsen Lüpen kitapları, Peyami Safa, Attar'ın *Pendnamesi* ve daha fazlası. *Mesnevi*'yi de detaylı bir şekilde yine o dönemde okur ve ortaokul ikinci sınıfta bazı bölümleri anlamaya başladığını söyler. Büyük Doğu ile tanışması da yine aynı yıllarda olmuştur.¹⁶

2. Entelektüel Gelişimi ve Kültürel Çevre

Karakoç'un, yazı tecrübesi ortaokul ikinci sınıfta okulun duvar gazetesinde birkaç yazısının yer almasıyla başlamıştır. Bunlar için ilk kalem tecrübesi denilebilir. Maraş'ta geçen ortaokul yıllarını incelediğimizde onda daha küçük yaşta bir bilinç oluşmaya başladığını görebiliriz. Gerek okuduğu kitaplar ve yaptığı çalışmalarla Karakoç adım adım kendini bir sürece hazırlamıştır.¹⁷

Lise yıllarında Karakoç daha çok Batı'ya yönelir. Shakespeare'den, Duhamel, Andre Gide, Goethe'den birçok eser okur. Yine *Büyük Doğu* ciltlerinin tamamını aynı dönemde okumuştur. Lise yıllarında Karakoç *Büyük Doğu*'ya bazı mektuplar yazmıştır. Hatıralarında Mehmet Leventoğlu imzasıyla *Büyük Doğu*'ya şiir gönderdiğini üç yüz şiirin arasından seçilip, yayımlandığını söyler.¹⁸

Karakoç'un fakülte yılları Ankara'da geçer. (1950-1955)O dönemde derslerine ilaveten sosyoloji ve felsefe okumaları yapar. Bunun yanında şiir yazmayı da sürdürür. O yıllarda fakültede şiir tufanı vardır. "Yağmur Duası, Rüzgar, Monna Rosa" bu dönemde yazılan şiirlerdir.¹⁹ Görüldüğü üzere onun fikir dünyası çok geniş bir alandan beslenmiştir. Bu yönü Karakoç'u, günümüzde geniş bir kitle tarafından okunur hale getirmiştir. Çünkü o, kendine karakter ve tavır olarak çok üst seviyede kapsayıcı ve

¹⁵ Baş, *Diriliş Taşları*, s.426.

¹⁶ Karataş, *Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, s.45-46.

¹⁷ Karataş, *Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, s.47.

¹⁸ Karataş, *Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, s.53

¹⁹ Karataş, *Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, s.58.

birleştirici bir rol seçmiştir. Fakülte yıllarına denk gelen ve düşünce dünyasına büyük etkisi olan Büyük Doğu macerasını ilerleyen kısımda ele alacağız.

C. YAŞADIĞI DÖNEMİN KARAKOÇ'UN VE DÜŞÜNCE DÜNYASINA ETKİSİ

1950-1970yılları arasına denk gelen gençlik dönemi Karakoç'un fikir dünyasının şekillenmesinde büyük rol oynamıştır. Bundan dolayı dönemin Türkiye'sini incelemeyi değer görüyoruz. Böylelikle onun daha iyi anlaşılacağı kanaatindeyiz.

1950'deki iktidar değişikliğinden sonra dinsel faaliyetlere dair pek çok gelişme ortaya çıktı, özellikle de savunucularının artan özgüveni açısından. Camiye giden cemaat sayısında ciddi bir artış oldu, “Arap harfleriyle yazılmış yazılar görünür hale gelmeye başladı, İslam üzerine akademik çalışmalar yapılmaya başlandı.” Uzun bir aradan sonra Türkler, hacca gitmeye başladı. Belki en önemli gelişme dini yayınların çıkması ve imam hatip okullarının açılmasıdır.²⁰ Lewis'in anlattığı dönemin Türkiye'si kötünün iyisini yansıtmaktadır. İlerleyen zamanlarda da İslamcılar çok da rahat yaşayamayacaklardır. Çoktandır modern zamanlara kucak açmış Türkiye, yeni olanla tanışırken birçok çatışmanın merkezi olacaktır. Karakoç, bu yeniliğe karşı çıkan bir düşünürdür. Yeni ve eski olan arasında denge kurmaya çalışan ama Batı hayranlığı taşımayan, çareyi Batı' da görmeyen biridir.

Karakoç'un gençliğinin tekabül ettiği yılları şu cümleler özetleyebilir: “O yıllar(1950'ler), Türkiye'nin de farklı bir döneme girdiği yıllardır. Çok partili hayata geçiş... Yıllar süren CHP iktidarının sonu... Millet DP'ye destek verdiği ve onun hakiki bir parti olmasını beklediği yıllar...”²¹ Dönemin siyasi gelişmeleri onun düşünce ve duygu dünyasında oldukça etkili olmuştur. Yaşanan çalkantılı dönemden nasibini “Büyük Doğu” da almıştır.

Fakültenin son sınıflarına yaklaşırken Malatya olayı yaşanır. Karakoç, davayı takip eder ve Üstadı Necip Fazıl'ı ziyarete gider. Umutsuz ve üzgündür. Bu olay, Menderes hükümetinin CHP kafasıyla hareket etmesinden dolayı olmuştur. Bir şekilde

---

²⁰ Bernard Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, çev. Boğaç Babür Turna, 7.b., Arkadaş Yayınları:Ankara, 2014, s.15

²¹ İsmail Sert, “Yıldırım Aydınlığında Bir Ağaç Olarak Şair”, *Hece Dergisi*, Özel Sayı 5, 3b., Ankara,2018 s.20.

Menderes, Büyük Doğu Cemiyeti'nin büyüyüp, DP'nin önünü keseceğine inandırılmıştır. Yine ilerleyen yıllarda Karakoç, 1960 darbesini görür. İhtilal herkesin hayatını etkilemiş ve değiştirmiştir. Asker denetiminde yaşamaktansa askere gitmeyi tercih eder, Ankara ve Ağrı'da askerliğini tamamlar. 1960 darbesinin getirdiği olumsuzluklar onu memurluğu bırakma fikrine götürür. 1967'de ülkenin karışıklığından Sezai Karakoç da etkilenir, *İslamın Dirilişi* kitabı toplatılır ve Karakoç cezaya tabi tutulur.²²

1. Büyük Doğu ve Yazarlık Serüveni

Karakoç'un hayatında önemli bir dönüm noktası da '*Büyük Doğu*' ile tanışmasıdır. Bu tanışma, Maraş'ta yatılı olarak okuduğu ortaokul yıllarında çarşıda gezerken gördüğü Büyük Doğu'nun "bir nar-ı beyza" gibi çıkacağını ilan etmek için asılan afişi görmesiyle olmuştur. Görür görmez zihninde ışıklar yakan bu slogan onu çok etkilemiştir. *Büyük Doğu* dergisi haftalık olarak çıkmaya başlamasından sonra her hafta alıp okumuş, işlemiştir zihnine. Bunları yaparken o daha on üç on dört yaşlarında bir çocuktur. Daha sonraları ilk İstanbul'a gidişinde hemen Necip Fazıl'ı arayıp iletişim kuran Karakoç onunla sohbet etme imkanı bulmuş ve sonrasında sürekli olarak görüşmeye devam etmişlerdir.²³Karakoç için, gençlik yıllarında Büyük Doğu ve onun fikir dünyasında kendini bulduğunu söyleyebiliriz.

1950'li yıllarda Büyük Doğu'da yayınlanan Sezai Karakoç'un yazıları, 1963'ten itibaren *Yeni İstanbul*, *Babıalide Sabah* ve *Milli Gazete*'de yayınlanmıştır. 1960'lı yıllarda *Diriliş Dergisini* çıkarmaya başlayan Karakoç, yazdığı yazılar ve yaptığı çalışmalarla İslam Medeniyetinin yeniden dirilişini konu almıştır. 1974'ten sonra Diriliş dışında hiçbir dergide yazmamıştır.²⁴Fakülte yıllarında sosyoloji ve felsefeyle ilgili kitaplar okumanın yanı sıra şiir de yazmıştır Karakoç. O dönemi için "Şiir zaman zaman beni yoklayan bir heves gibiydi. Okumam hasbiydi. Yani şiir ya da bir şeyler yazmak için okumuyordum. Ruhi ihtiyacımdı okumamın tek sebebi." ifadelerini

---

²² İsmail Sert, "Yıldırım Aydınlığında Bir Ağaç Olarak Şair", *Hece Dergisi Özel Sayı 5*, s.21-25.

²³ Baş, *Diriliş Taşları*, s.18.

²⁴ Kadir Analay, *Sezai Karakoç ve Diriliş Düşüncesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,2009, s.7.

kullanmıştır.²⁵Anlaşıldığı üzere Sezai Karakoç için şiir ruhunun derinlerinden gelen bir arzu, bir tutku dolayısıyla yazılanlarda derin ilhamların ürünüydü.

Rüzgar, İşaret, Monna Rosa şiirleri *Hisar* dergisinde yayınlanmıştır. Bundan sonra “Sağanak” adı verdiği şiirleri ömür boyu yağmaya devam etmiştir. Fakülte yıllarında yazdığı şiirleri ara sıra arkadaşlarına okuyan Karakoç, çok beğenilmesine rağmen şiirlerini yayınlamak için o dönemde yer bulamadığını söyler. Kimilerini ruhça ve sanatça kendine yakın görmez, kimilerini ise fazlaca ideolojik bulur. Fakat 1953 yılında *İstanbul* dergisinde Şehrazat şiirini yayımlar. Bu dergiyi bazı nitelikleri açısından başarılı görmüştür. O dönemde, sıkça uğradığı mekanlardan birisi Fransız Kültür Merkezi’dir. Orada Fransız kültür ve edebiyat dergilerini takip etmiş, pek çok Fransız yazarın kitaplarına ulaşmış ve yararlanmıştır. Örneğin Sain Join Perse, Claudel, Max Jacop, Henri Michaux’un eserlerini orada görüp okuduğunu ifade etmektedir.²⁶

1954’te Karakoç, sık sık Osman Yüksel’in kitabevine Necip Fazıl’ı görmeye gitmiştir. O yılın sonunda muhtemelen Necip Fazıl’ın etkisiyle “Şiir Sanatı” adlı dergiyi çıkarmaya başlayan Karakoç, ilk yayıncılık tecrübesine böylelikle adım atmıştır. Söz konusu dergi için, “Yeni arayıştı. Apaçık bir red, bir protesto olmamakla birlikte, statükoyu kabul etmediği belli olan bir dergiydi. ” cümlesini kurmuştur. Ancak dergi sadece iki sayı yayınlanabilmiştir. Daha sonraları bir süre *Büyük Doğu* ve *İstanbul Dergilerinde* şiirleri yayınlanmaya devam etmiştir...²⁷

2. Diriliş Dergisi

Fikir dünyası yıllar geçtikçe şekillenen Karakoç, 1960 yılında çok istediği dergi çıkarma hedefini Diriliş dergisiyle gerçekleştirmiştir. İhtilal öncesi çıkan dergi sadece iki sayı yayımlanabilmiştir. Altı yıl sonra yakın bir arkadaşından aldığı borçla tekrardan 1966’da Diriliş’i yeniden çıkarmaya başlamıştır. Fakat bazı imkansızlıklar nedeniyle kapatmıştır. 1967’de Necip Fazıl’ın ısrarıyla *Büyük Doğu*’da tekrar yazmaya başlamıştır. Bu dönemde yazılarını kitaplaştırarak *Kıyamet Aşısı* isimli kitap ortaya çıkmıştır. Daha sonraları Babıalide Sabah gazetesine başlayan Karakoç, 10 ay boyunca “Sütun” başlığı altında yazılar yazmıştır. Yine aynı dönemde Karakoç’a Milli Türk

---

²⁵ Baş, *Diriliş Taşları*, s.18.

²⁶ Baş, *Diriliş Taşları*, s.19.

²⁷Baş, *Diriliş Taşları*, s.19-21.

Talebe Birliği tarafından “Milli Hizmet Armağanı” verilmiştir.1969 yılında *Diriliş* dergisini tekrar yayınlamaya başlayan Karakoç, 126 sayı çıkarmıştır. 1971’de maddi imkansızlıklardan dolayı yayın hayatına ara vermek durumunda kalmıştır ve Karakoç Maliye Bakanlığına yeniden dönmüş fakat 1973 yılında geri dönmemek üzere ayrılmıştır. Sonrasında istemediği halde Milli Gazete’de Sur başlıklı köşe yazarlığına başlamıştır. Sonraki yıllarda Diriliş bir dönem günlük gazete, bir dönem haftalık veya aylık dergi olarak yayımlanmaya devam etmiştir. Bazı teklemelerle de olsa devam eden bu süreç 5 şubat 1992’de sona ermiştir.²⁸

Karakoç’un, hayatına genel olarak baktığımızda yaptığı çalışmaların, yazdığı yazılar ve şiirlerin her birinin onun inşa etmeye çalıştığı “Diriliş Düşüncesi”nin bir parçası olduğu görülür. Sezai Karakoç düşüncelerini, gövdeye İslam’ı koyup bir bina gibi yükseltmiştir.

D. DİRİLİŞ DÜŞÜNCESİ

Diriliş Düşüncesi, Sezai Karakoç’un fikriyatında büyük öneme sahiptir. Yazdığı tüm eserlerde düşüncesinin sistematığını bizlere açıklamaya çalışmıştır.

Karakoç’a göre hayat, insanın kendisini aradığı bir süreçtir. Tüm insanlık kendi hakikati peşinde koşmaktadır, onu aramaktadır. Karakoç da hayatı boyunca kendi hakikati peşinde koşmuştur. İnsan olmak, Karakoç’a göre bazı sorumluluklar gerektirir. İnsan görev ve sorumluluğunu yerine getirebildiği ve arayış merhalesinde ortaya koyduğu niyet lsnde hayat bulmaktadır. “Elbette hedefe giden bu yolda belirli kurallar vardır ve bu oluş, belirli bir düşünce yatağında gerçekleşmektedir. Bu bir bakıma diriliş düşüncesinin somut tezahürü olarak hayat bulmaktadır.”²⁹

Ona göre diriliş, insanlık tarihinin önemli değişim dönemlerinde meydana gelmiş ve gelecekte yine olabilecek somut bir gerçekliktir.³⁰Diriliř, Karakoç için hakikati ararken izlediği yol, kurallar ve üstleneceği sorumluluklardır.

1. Kavram Olarak Diriliş

---

²⁸Bař, *Diriliş Taşları*, s.22-23.

²⁹Mehmet E. Temür “Sezai Karakoç’un Hikayelerinde Diriliş Felsefesi”, *II. Türkiye Lisanst alışmalar Kongresi (Bildiriler Kitabı)*, Bursa. 2013, s. 683.

³⁰Bař, *Diriliş Taşları*, s.243.

“Diriliş” Sezai Karakoç’un düşünce sistemini oluşturan temel kavramdır. Tüm fikir ve öğretisini bu kavram etrafında anlatmaya çalışmıştır. Eserlerinde, “Diriliş Akımı”, “Diriliş Hareketi” bazen de “Diriliş Düşüncesi” olarak farklı kullanımlarda geçmektedir.

Kelime anlamı itibariyle dirilme işi, canlanma; mecaz anlamda, yeni bir atılımla güç kazanma demektir.³¹ Ayrıca dini terminolojide ölümden sonra dirilme, ‘ba’sübadelmevt’, ‘ba’s’ anlamlarına gelmektedir.³² Karakoç’un terminolojisinde geniş anlamıyla Diriliş’in tanımı şu şekildedir:

Diriliş kavramı, çok geniş bir kavramdır. En metafizik bir temelden başlayarak, tek kişinin hayatının en ayrıntılı noktalarına kadar uzayan, toplumu bütünüyle kucaklayan, tarihi didik didik eden, tarihin yönünü çizen, tarihi icabında dönemeçler ve kıvrımlarla bambaşka istikametlere doğru götüren her türlü kişisel, toplumsal, tarihi ve metafizik olayların, oluşların bütününe ‘diriliş’ diyebiliriz.³³

Başka bir yerde ise Karakoç, Dirilişi şu şekilde ifade eder; “Diriliş bir sevgi devrimidir.”Sevgi öğretilerinin temeli, peygamberlerin öğretilerine, İslam öğretilerine, Kuran öğretilerine, onların sevgileriyle yaratıcının sevgisine ulaşma yoludur. İnsanlığı kurtaracak güç, sevginin kendisine yerleştiği gönüllerde yeşerecektir ve yüreğinde aşk ve sevgi taşımayan insanlar, yeni bir dünya kuramayacaklardır.³⁴

Karakoç, Diriliş’in özgür bir ses olduğunu, özgürlüğün sesi olduğunu hatta özgürlüğün ta kendisi olduğunu söyler. “ Diriliş, bir özgürlük kültürü ve uygarlığıdır. Doğu ve batı kültürlerine karşı özgürdür diriliş kültürü. Hakikat uygarlığı olan İslam’ın yeniden açan özgürlük çiçeğidir diriliş kültürü.”³⁵ Çünkü Sezai Karakoç Allah’a inanan insanın özgür olduğuna inanır. Kişi ancak Allah’a inanarak özgür kalabilir. Nefsini saran yapma tanrılara ve tanrılaştırılmış insanlara karşı insanı ancak Allah’a olan inancı koruyabilir.³⁶Dirilişin ne olmadığını ise şu cümleleri ile açıkça ortaya koyar Karakoç:

³¹ <https://sozluk.gov.tr/>, (13.03.2020)

³² <https://islamansiklopedisi.org.tr/dirilis> (11.03.2020)

³³ Sezai Karakoç, *Çıkış Yolu II: Medeniyetimizin Dirilişi (Dört Konferans)*, 5.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2015, s. 12.

³⁴ Sezai Karakoç, *Çağ ve İlham II: Sevgi Devrimi*, 8.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2014, s.153-156.

³⁵ Sezai Karakoç, *Diriliş Muştusu*, 5.b, İstanbul: Diriliş Yayınları, 2003, s.25.

³⁶ Sezai Karakoç, *Diriliş Neslinin Amentüsü*, 24. b, İstanbul: Diriliş Yayınları, 2014, s.8.

Ne kapitalizmin sömürsü, ne komünizmin terörü, ne batıcılığın anarşizmi, ne taklitçiliğin ezberciliği, diriliş eyleminin özelliği olabilir. Ve ne hile, ne de pasiflik. Ne reklam ve ne de propaganda.³⁷

Tüm bu tanımlamalardan hareketle diyebiliriz ki Diriliş kavramı, Sezai Karakoç'un düşünce sistematığının ve fikirlerinin temelini oluşturur. Hayatı boyunca adım adım bu sistemi oluşturmuş, tüm bağlamlarıyla ele almış ve inşa etmiştir. Karakoç'un düşüncesinde bu denli önemli olan Diriliş kavramı İslam alemine, problemi ve çözüm yollarını sunar. Bu sadece bir kavram veya bir ütopya değil, gerçeğin ta kendisidir. Gerçekleşmesi mümkün olmayan bir hayal olarak görmez, Karakoç dirilişin gerçekleşeceğine olan inancını hep içinde taşır.

M. Kevser Baş, "Diriliş" kavramını Karakoç'un öznesi 'İslam' olan, inanç, düşünce, ruh ve duyarlılığın yeniden yorumlanarak yapılandırılmasını hedefleyen bir uygarlık tezi olarak tanımlar ve devam eder; Karakoç'un düşünce dünyası veya sistemi "diriliş" kavramının muhtevasını oluşturma sürecidir. Çok ciddi okuma ve birikim süreçlerinden sonra özgün bir hal almış bir düşünce yolculuğudur. Adeta bir "medeniyet makro planıdır".³⁸

Sezai Karakoç'un eserlerinin genelinden çıkarılacak sonuç çoğunlukla toplumsal dirilişe ilişkindir; o ilk olarak ülkemizin ve Müslümanların durumunu değerlendirir. Kendi tabiriyle durum çok vahimdir. Her şeyden önce Müslümanlar durumun vehametinin farkında değillerdir. Problemin tespiti problemden önce gelir. Bundan dolayı Müslümanların ilk önce uyandırılması gerekmektedir. Müslüman toplumlar bir bozulma ve çöküş içerisine düşmüşler, adeta bataklığın içerisinde çırpınan bir kuş gibidirler. Her yanlış hareket daha da batmalarına sebep olmaktadır. Sorunumuz medeniyet sorunudur, çözüm ise Diriliştir. İslam Medeniyetinin- Hakikat Medeniyetinin dirilişidir. Bozuluşun sebebini ise Karakoç Kuran'dan uzaklaşmaya, kopuşa ve O'nu yeterince anlamamış olmamıza bağlar. Bu uzaklaşma beraberinde başka problemleri de getirir. Uzaklaşmadan kaynaklanan boşluğu ise başka ideolojiler veya fikirler doldurmuştur; Kapitalizm, komünizm, ateizm gibi. Fakat onun tüm bunlara cevabı "...Diriliş batılılaşmaya paydos deyiştir. Diriliş, içe doğru radikal bir

---

³⁷ Karakoç, *Diriliş Muştusu*, s.7.

³⁸Baş, *Diriliş Taşları*, s.242.

değişimdir...”³⁹ şeklindedir. Sezai Karakoç’a göre Müslüman toplumlar derhal kendilerine gelmeli ve öze diğer anlamıyla Kuran’a, İslam’a geri dönmeli sınımsız sarılmalıdırlar. Bu anlamda dirilişi İslam’a kavuşma olarak tanımlar:

Diriliş, bir ayrılışın, İslam’dan ayrılışın sona erışı, bir kavuşmanın, ona yeniden kavuşmanın başlangıcıdır. Diriliş, bir düşüşten çıkış ve kurtuluştur. Acı deneylerden sonra, varoluşun gerçek anlam ve amacına dönüşür Diriliş.⁴⁰

Görüldüğü üzere Karakoç, “Diriliş” kavramına bir aydınlanma, yeniden doğuş, özümüze dönüş anlamlarını da katmaktadır.⁴¹

Sezai Karakoç, Diriliş düşünce sistemini kendine özgü yepyeni kavramlarla inşa eder. “Diriliş Ekolü, Diriliş Akımı ve Diriliş Hareketin”e dönüşür zamanla bu fikirler. Bir mimari eser gibi zamanla tasarladığı bu yapıyı inşa eder. Yazdığı eserlerin isimlerinde bunu görebiliriz. *Sütun ve Yapı Taşları* bu yapının başlıca elemanlarıdır.

Diriliş için bir düşünce sistemi ve hareketin birleşmesidir diyebiliriz. Çünkü ona sadece teorik ya da felsefi bir düşünce tarzı demek eksiklik olur. Hem düşünce hem eylem vardır. Sezai Karakoç bunu da yaptığı çalışmalarla göstermiştir.⁴²

2. Dirilişin Metafizik Boyutu

İslam ve diğer tek tanrılı dinlerde diriliş kavramı vardır. Diriliş, ölümden sonraki hayata doğmak demektir. Metafizik anlamda diriliş, ‘basübadelmevt’, ölümden sonra kalkış demektir.⁴³ Sonraki hayata inanmak insanın umududur. Umut ise insanı diri tutar. “Umudunu yitirmiş insan dipsiz kuyuya düşmüş gibidir” der Karakoç. “İnsanoğlu, sonraki bir hayata inanmayı tümüyle yitirdiği anda, bir daha geri dönülmesi mümkün olmayan dipsiz kuyuya düşmüş gibidir ve sonsuz uçurumların karanlığına yuvarlanacaktır.”⁴⁴

Karakoç’un, düşünce sisteminin merkezinde yer alan metafizik kavramı, diriliş kavramına da özgün şeklini verir. Ruh ancak ebedi ve ezeli olandan beslenir. Bu

³⁹ Sezai Karakoç, *İnsanlığın Dirilişi*, 8.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2011, s. 80.

⁴⁰ Karakoç, *Diriliş Muştusu*, s.22.

⁴¹ Karakoç, *Gün Saati: Günlük Yazılar IV*, 4.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2015, s.212.

⁴² Durmuş Günay, “Diriliş Düşünce Sistemi”, *Sezai Karakoç’la Kırk Saat*, Kahramanmaraş Belediyesi, 2006, s.123

⁴³Karakoç, *Çıkış Yolu II*, s.16.

⁴⁴ Sezai Karakoç, *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi I*, 5.b,İstanbul:Diriliş Yayınları,2015, s.23

nedenle “Diriliş’in arka planında güçlü bir İslam metafiziği olmak zorundadır. Turan Karataş, Diriliş düşünce sistematüğini medeniyet kavramına dayandırırken Münire Kevser Baş da, metafizik kavramına, daha doğru bir ifadeyle İslami metafizik kavramına dayandırır. Karakoç’un metafizik olarak nitelediği şey, klasik İslam literatüründeki “gayb” kelimesinin karşılığıdır. Bilinemez, ancak anlaşılabilirdir. Karakoç’un bütün çabası “anlaşılabilir” âleminin varlığını kabul etmenin insana yapacağı katkıların fark edilmesi içindir.⁴⁵

Burada akla gelen ilk soru, ölümden sonrasıdır. Varoluşumuzun anlamını, ölümden sonrasına vereceğimiz manada arar Sezai Karakoç. İnsanların kurdukları medeniyetlerin hep iki yüzü olmuştur. “Hayata bakış veçhesi, hayatı gerçekleştiriş veçhesi ve ölüme bakış, ölüm ötesine bakış.” Burada peygamberlerin rolü büyüktür. Onlar hep bizi öte dünyaya döndürmeye çalışmışlardır. Vahiy kitaplar vs. hep ölümden sonrasını anlatmaya çalışmış ve bu hayata yansımalarına önem vermiştir.⁴⁶ Metafiziğin, ana kaynağı biz insanlar için dindir. Bu İslam veya vahdaniyet dinleri olsun hepsi tek bir dindir ve bunlar diriliş mefhumunu içerirler. Ölümden sonraki hayata olan inancımız ve o hayatla olan bağlantımızdır. Metafizik manada diriliş budur. Yeni ve ebedi hayatımıza doğuştur. Ebedi olan hayatımıza doğacağız bir gün ve bu doğuşun adı dinde, “ba’subadelmevt” ölümden sonra ayağa kalkmadır. Dirilme de bunun asıl anlamıdır. Bu işin, metafizik ve en önemli cephesidir.⁴⁷ Sezai Karakoç Diriliş’in yani “ba’subadelmevt” anlamında insanın bu dünyasına anlam kattığını, tüm acı ve kederlerin, adaletsizliklerin öte dünyada son bulacağı inancı bu dünyaya bakışımızı değiştirir. Bunun ardından Sezai Karakoç şu soruyu sorar eğer inanıyorsak nasıl olmalıyız? Kişi ve toplum olarak nasıl olmamız gerekir? İşte bu soruya yine kendisi şöyle bir cevap verir.

Tarih boyunca, peygamberler, bilginler ve medeniyeti her cephesiyle, her anlamda gerçekleştirenler, toplum düzenini sağlayan kişiler, kurallar koymuşlar, birçok maddi, manevi, fikri eserler meydana getirmişlerdir ki, onlardan bir hayat tarzı doğmuştur. Bu hayat tarzı, inanan insanın hayat tarzıdır. Gelişerek, dallanıp budaklanarak, bir medeniyet halini almıştır bu zamanla. Biz buna, İslam Medeniyeti diyoruz.⁴⁸

⁴⁵ Kadir Analay, *Sezai Karakoç ve Diriliş Düşüncesi*, Diyarbakır, 2009, s.95.

⁴⁶ Karakoç, *Çıkış Yolu II*, s.13-14.

⁴⁷ Karakoç, *Çıkış Yolu II*, s.15-16

⁴⁸ Karakoç, *Çıkış Yolu II*, s.18-19.

Dirilişin ikinci bir anlamı da, insanoğlunun kendi gerçek benini bulmasıdır. Diğer anlamıyla kendini bilmesidir. Bu anlamda diriliş, kişinin kendi benini bulması, yaratılış gayesinin farkına varması, içinde gizli sırlara ermeye çalışarak metafizik olana geçmesi demektir. Yunus Emre'nin dediği gibi “Bir ben vardır bende, benden içeri...” İçindeki esas ben yani manevi bene ulaşma çabasıdır. İnsanoğlunun Allah'a dönük tarafı, metafizik cephesi ruhun dirilişi ile kısacası ruhun saf olarak kendini bulması, Allah'a dönmesi ile mümkün olacaktır.⁴⁹

Allah'ın bir ismi de 'Hayy' yani diridir. Allah ebedi ve ezeli olarak diridir. İnsan ise hayatla ölüm arasında her an ölüp yeniden dirilmektedir. İnsan ebedi hayata dönük davranıyorsa diridir, ruhu uyanıktır. Ama bu dünyaya fazlaca şartlanmışsa ve anlamsızlık içerisindeyse bu insanın ruhunu ölü olarak görürüz. Bu hala gaflet deriz. Ruhun ölümü Allah'a olan inancını kaybetmesidir.⁵⁰Diriliş, insanoğlunun kendi gerçek benini bulması demektir. İnsanın üç benı vardır. “Fizik ben”, “psikolojik ben” ve ruh yani Allah'a dönük tarafı. İşte insanın gaflete düşmesi demek Allah'a olan yönünden sapması, yönünü kaybetmesidir. Bu da ruhun ölümüdür. “Ruhun dirilişi” , ruhun saf olarak kendini bulmasıdır. Öteye ait beni, metafizik beni bulmaktır. Yani Allah'a dönmektir. Metafizik cepheyi ruhun dirilişi ile ilişkilendirmiştir. Ona göre gerçek diriliş, öncelikle ruhun dirilişini hedefler.⁵¹

Aslında Sezai Karakoç işe insanla-Allah ilişkisini sorgulamayla başlar. Bu diriliş düşüncesinin çıkış noktasıdır. Bozulan ve kaybolan manevi değerler, zayıflayan ilişkiler modernizmin toplumsal hayatı kirletmesi Karakoç'u bu düşüncelere götürmüştür.⁵²

3. Dirilişin Nesnel Unsurları

Sezai Karakoç'un Diriliş Düşüncesinin bazı nesnel bileşenleri vardır. Diriliş İnsanı, Diriliş Sitesi, Erdem Devleti gibi. Hepsi bir bütünün nesnel parçaları gibidirler. Gerçek anlamda diriliş, bu nesnel unsurların bir araya gelmesiyle gerçekleşeceği gibi inanışta, düşüncede ve aksiyon gibi alanlarda olacaktır ve hatta olmalıdır.

---

⁴⁹Durmuş Günay, “Diriliş Düşünce Sistemi”, *Sezai Karakoç'la Kırk Saat*, Kahramanmaraş Belediyesi,2006 s.123.

⁵⁰Karakoç, *Çıkış Yolu II*, s. 24-25

⁵¹ Karakoç, *Çıkış Yolu II*, s.25.

⁵²Temür, “Sezai Karakoç'un Hikayelerinde Diriliş Felsefesi”, s.683

a. Diriliş Nesli

Sezai Karakoç, diriliş düşünce sistemini oluştururken bu sistemi adeta ilmek ilmek örerek ve eserlerinde düşüncesini ve sisteminin yapı taşlarını bize açıklar. Özellikle “*Diriliş Neslinin Amentüsü*” bu anlamda başucu kitabıdır. Karakoç kitaba “Kendimin bir diriliş eri olduğuma inanıyorum.”⁵³ cümlesi ile başlar. Diriliş eri, Sezai Karakoç’un düşüncesinde ilk dereceyi oluşturur. Her bilinçli Müslüman aynı zamanda bir diriliş eridir. Bu diriliş erleri, “Diriliş Cephesinde” hakikat savaşının mücadelesini vermektedirler. Savaşın mahiyeti hakkında da bilgi verir Karakoç; savaşın topla tüfekle, bombayla veya nükleer silahla yapılan bir savaş değil bilakis bir varoluş savaşı yani ruhların savaşı olduğunu söyler. Bu bir dünya görüşü zihniyet savaşı, diğer anlamda medeniyet savaşıdır. Karakoç’a göre beden ruhun buyruğunda olmalıdır. Ruh sürekli mutlak âleme başını uzatmalı, Allah’ı bilme, Allah huzurunda olma savaşı içinde olmalıdır. İşte Diriliş, tam anlamıyla budur. Bu anlamda ruh hem kendisiyle hem de onu Allah’ın huzurundan uzaklaştıran düşmanlarıyla mücadele içerisinde. ⁵⁴

Daha sonra Karakoç, “Diriliş İşçisi” kavramını ortaya atar. Diriliş işçisi Allah’ın övdüğü, beğendiği İslam toplumunu oluşturma çabası içerisinde. Bu çabayı “davamız, hakikat davası” olarak isimlendirir. ⁵⁵ Onun, yeni bir neslin doğmakta olduğuna inancı tamdır. Bütün zorluklara ve imkansızlıklara rağmen Diriliş yavaş yavaş da olsa oluşmaktadır. Kıyamet kopuncaya kadar iyiliği emreden, kötülükten alıkoymaya çalışan, Allah’a, hesaba, ahirete inanmış, ölüncüye kadar zulme razı olmayacak, doğrunun ve iyinin bayrağını yere düşürmeyecek bir topluluk olacaktır.⁵⁶ Karakoç’un Diriliş Nesline olan inancını şu cümlelerinde görmekteyiz:

Ölümden sonra dirilişin kasırgasında döne döne çilesini çekmekte olan bir toplumun, bir halklar toplumunun, bin yıl ağırlığıyla Asya’yı sabit tutmuş, dünyanın ve insanın azgınlığına göğsüyle set çekmiş bir hakikat ümmetinin son umut meyvesidir bu Diriliş Nesli.⁵⁷

Bu topluluk Akif’de “Asım’ın Nesli”, Necip Fazıl’da “Büyük Doğu”, Karakoç’da “Diriliş Nesli” adını almıştır. Kanaatimizce bu var olan ve olacak nesil peygamberin

⁵³Karakoç, *Diriliş Neslinin Amentüsü*, s.7.

⁵⁴ Karakoç, *Diriliş Neslinin Amentüsü*, s.8.

⁵⁵ Karakoç, *Diriliş Neslinin Amentüsü*, s.8.

⁵⁶ Baş, *Diriliş Taşları*, s.258.

⁵⁷ Sezai Karakoç, *Sur: Günlük Yazılar III*, 6.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2014, s.26.

izinden giden Asrı Saadet'in bir yansıması ve onun prototipi olabilir. Baş'ın incelemelerine göre Karakoç'un çizdiği Diriliş insanının özelliklerini şu şekilde özetleyebiliriz⁵⁸ :

- Tanrı inancı varoluşunun temelidir.
- Fizik ve metafizik arasındaki dengeyi kurabilen yeni bir insan prototipidir.
- Öte alem anlayışı mevcuttur. Bu dünyada ise Tanrı'nın halifesidir.
- Diriliş insanı özgürdür.
- Maddeye değil ruha özgürlük tanır.
- Eşya da kendi egosunu görmemeye çalışır.
- Akli tanrılaştırmaz.
- Tarihi gerçeğin ışığında yeniden yorumlar.
- Dirilişin şartı olarak, otokritiği ve çileyi görür.
- Yeniden doğuş adamıdır.
- Onun için gurur öldürücü, tevazu dirilticidir.
- Temel bir uygarlık ideasına sahiptir.
- Diriliş insanı için, toplumun hayatı, daha doğrusu hakikate aydınlanmış insanlığın dünyası hep ön plana geçmiştir.
- Mizacının tutsağı değildir.
- Diriliş insanı hep varoluşun ve hakikatin peşindedir.

Karakoç'un yürüdüğü yol "diriliş eri" olmakla başlar, sonra Allah nasip ederse "diriliş ereni" olmanın kapısı açılır. En son gelinecek derece de "diriliş piri" olmaktır. Hakikatin peşinde olmanın yolu, "diriliş yolu"dur, yoksa diriliş ereni, piri olmanın iddiasında değildir.⁵⁹

Karakoç kitabında "Diriliş neslinin amentüsünden" bahseder. Bu amentü, diriliş erinin kendi kendini gözden geçirme, kendini Tanrı'nın Cemal ve Celal terazisinde tartmasıdır. Amentünün diğer özelliği bir oluşa çağrı olmasıdır; düşünce hayatı ile inanç hayatı arasındaki kopmuş olan bağları yenileme davasıdır; kişi kaygısıyla toplum

---

⁵⁸ Baş, *Diriliş Taşları*, s.260-263.

⁵⁹ Karakoç, *Diriliş Neslinin Amentüsü*, s.25.

kaygısının özdeşleşmesi çabasıdır. Söz konusu amentü, çağdaş kandildir; eşyaya yeni bir ışık tutar; Müslümanlar için yeniden varoluşun ilanı, diriliş ilanıdır.⁶⁰

b. Diriliş Sitesi

Din toplumu etkileme, yönlendirme veya bireyin varlığını anlamlandırma ihtiyacını gidermede, aidiyet duygusunu karşılamada her zaman etkili olmuştur. Dünya hayatı gereği inançsızlık sürdüğü gibi inanç da sürüp gidecektir. Fakat gerçek şu ki inanç asıl olandır, inançsızlık ise ona bir tepkidir. Bu düzende hakikatin sancaktarları ilk insandan beri hep peygamberler olmuştur. Kendisinin de bir diriliş eri olarak geleceğin “diriliş kenti, diriliş sitesinin” kurulması için peygamberlerin izinde, taş taşıyan bir işçi olarak tanımlar Sezai Karakoç.⁶¹

Karakoç, dünya sahnesinde kıyamete kadar sürecek olan inanç- inkar savaşında her birimizin insan olarak hatta Müslümanlar olarak tarafımızı bilmemiz ve mücadelemizi hakikatten yana vermemiz gerektiğinin altını çizer. Diriliş eri olmak bunu gerektirir. Çünkü şairde, her zaman İslam sitesine, kentine olan bir özlem vardır.

Diriliş Neslinin Amentüsü eserinde Karakoç, bir site kurmalıyım diyerek İslam sitesinden ve özelliklerinden bahseder. “Şehirlerin de inanmış, inkarcısı vardır. Ben iman haykıran, sessizliğinde iman çınlayan şehirlerin mimarı olmalıyım” der. Söz konusu siteyi ayakta tutan dört sütun “insan- kent- anlam- tarih” dörtlüsüdür. Sitenin en önemli özelliği anlamını İslam’dan almasıdır. Diriliş insanı da mezkur sitenin kurucusu olacaktır. Yalnız bu site sadece geniş yolları olan sağlam yapıları olan bir şehir değildir. Sitenin en güçlü yanı toplumdur. Toplumu ve insanları güçlü ve ruhça sağlıklı olan site yıkılmayacak olan bir sitedir. Çünkü o toplum ve insan, siteyi onaracak ve yenileyecektir.⁶²

Karakoç, bu sitenin kalbinin aile olduğunu, toplumu örececek olan bağların ailede oluştuğunu, her ailenin mini bir site olduğunu söyler. Öyle bir zaman ki, bütün site yok olsa, yalnız bir aile kalsa, bu küçük siteden yeni baştan bir toplum türeyebilsin, İslam

---

⁶⁰Karakoç, *Diriliş Neslinin Amentüsü*, s.27-28.

⁶¹Karakoç, *Diriliş Neslinin Amentüsü*, s.11.

⁶²Karakoç, *Diriliş Neslinin Amentüsü*, s.41-42.

sitesi doğabilsin. Toplum zararına, çıkar, şöhret tutkusu, faizcilik, emeksiz sırttan geçinme, şehvet pazarcılığı, zevk katliamı ise sitenin düşmanlarıdır. ⁶³

Site taklide kapalıdır, fakat dışarısını gözlemleyen ve kollayan bekçiler vardır. Bunlar bilim adamları, siyaset ve devlet kişileri ve askerlerin uzmanlarıdır. Sitenin savaştığı bir diğer konu da kalitesizliktir. “Kapitalizmin ve komünizmin de yıkıcılığından uzak olmalıdır diriliş insanı, toplumu ve sitesi.” Bu toplumda zengin, fakirden çok farklı bir yaşam sürdüremeyecektir. Tüketimde eşitlik olacaktır. Kişiler ve aileler devletin veya partinin kölesi, mahkumu olmamalıdır. Gerektiğinde devlete karşı kendi çaplarında direnip boykot yapabilecekleri güce sahip olmalıdırlar. ⁶⁴

İslam Sitesinde, kıymetlerin ölçüsü, erdem (fazilet) dir; paylaşma ön plandadır. Eşyanın felsefi değeri, öbür doktrinlerde olduğu gibi ulaşılabilecek son nokta ideale vardırıan bir vasıta olmaktır. İslam sitesinde, eşitliğin payandalarını dört başlık etrafında özetlemiştir Karakoç ⁶⁵ ;

1-İslam Sitesinde her kişinin yaşama tarzına çizilen sınırlar, verilen standart, aşağı yukarı kendiliğinden bir istihlak eşitliği doğurmaktadır. Lüks haramdır. İsraf ve gösteriş yasak. Bir zengin müslümanla fakir bir müslüman arasında yaşama farkı çok azdır.

2-Faizin yasak edilmesiyle emeksiz kazanca prensip olarak set çekilmiştir. Prensip olarak İslam sitesinde kazanç emeğe dayanır.

3-Zekât verme mecburiyeti, her şeye rağmen biriken sermayenin, tabii yolu zedelemeyecek ve insani çalışma içgüdüsüne aykırı olmayacak bir oranda sürekli olarak zenginlerden fakirlere doğru bir iktisadi kıymet akımı halinde akmasını sağlar.

4-İslam sitesinde devlet, liberalist düzende olduğu gibi, prensip olarak iktisadidüzene karışmayan, dolayısıyla zenginlik bekçisi bir devlet olmadığı gibi, herkesin malını eline geçirdiği için eşyada ve insanda istediği tasarrufu yapan, karşısında, maddi ve manevi hiçbir kuvvet bulunmadığı için insanın elinin kolunun bağlı olduğu komünist düzendeki gibi içgüdülere aykırı bir devlet de değildir.

“Diriliş sisteminde ve sitesinde maddi güçler manevi güçlerin denetimindedir. Dinamik erdemliler ordusu olacaktır diriliş erleri. Halk yönetimi esas olacaktır ama demokrasi putlaştırılmayacaktır.” İşsiz kimselerin kalmaması ilkesi hakim olacaktır.

⁶³ Karakoç, *Diriliş Neslinin Amentüsü*, s.41-42.

⁶⁴ Karakoç, *Diriliş Neslinin Amentüsü*, s.43.

⁶⁵ Sezai Karakoç, *İslâm*, 15.b, İstanbul:Diriliş Yayınları, 2015, s.83-84.

Giyimde, yemede, ev hayatında, kent hayatında ve kent imarında sadelik prensibi esas olacaktır.⁶⁶ Sezai Karakoç ütöpik gibi görülen bu sitenin bir gün gerçekleşeceğine olan inancını hiçbir zaman kaybetmemiştir:

Tablosu çizilen bu Site, belki ideal bir sitedir. Şüphesiz yüzde yüz bir gerçekleştirme mümkün değildir. Ama diriliş erlerinin, erenlerinin ve pirlilerinin, nur saçan, bereket yatağı bu siteyi gerçekleştirme çalışmaları vazgeçilmez ödevleridir. Hayatlarını buna adayacaklardır. Kuşkusuz Allah da onların bu iyi niyetli çalışmalarına armağan olarak, ütöpik gibi gözükten Sitenin gerçekleşmesini lütfedecektir. Geçmişteki İslam uygarlıklarında görüldüğü gibi.⁶⁷

Toplumunu kurdu Peygamber. Böyle bir toplumu, dünya dünya olalı görmemişti. Her noktasından üstün insanların fışkırdığı toplumu bu. Bütün insanlığın yükünü omuzlamıştı Peygamber. İnsanlar bunu hissettiler ve etrafında toplandılar. Çölden doğdu yeniden hakikat medeniyeti böylece. Bir daha batmamak üzere doğdu. Yitik Cennet, bir kez daha bulundu. Ve bu uygarlık, Yeniden Bulunmuş Cennet oldu. Cennet buradan aslına uzar oldu. İdeal site, ütopya olmaktan çıktı, Medine'nin kimliğinde reel hale geldi. Realite ve ideal buluştu insanın kalbinde ve oradan davranışları oluşturdu.⁶⁸

Yukarıdaki paragraflardan da anlaşıldığı üzere Karakoç “İdeal Site Devletine” olan inancını hiçbir zaman kaybetmemiştir.

c. Erdem Devleti

Karakoç Farabi'den etkilenerek idealindeki devleti şöyle tanımlar; “Benim devletim, (medine't-ül fazıla) erdem devletidir. Devlet benim gözümde sadece bir ekonomik kuruluş, bir bekçi ya da bir ırkın, sınıfın hegemonyasına dayanan ırk veya sınıf devleti değil, politik bir devlet hiç değildir.” Devletin ana karakteri, politik, ekonomik karakter veya güvenlik sağlayış karakteri değildir ona göre. İdealindeki devlette; güven, denge, ve barış sağlayan siyasi kuruluş, dünyadaki ekonomik gerilimi derinden derine izleyiş de olacaktır.⁶⁹

Ancak bu özellikler Karakoç'a göre tek başına ana karakter olamaz. Bunlar ancak destekleyici yan karakterlerdir. Devlette her şeyden önce temel idea, erdemdir. Temel

⁶⁶Karakoç, *Diriliş Neslinin Amentüsü*, s.46.

⁶⁷Karakoç, *Diriliş Neslinin Amentüsü*, s.46.

⁶⁸ Sezai Karakoç, *Yitik Cennet*, 12.b, İstanbul: Diriliş Yayınları, 2011, s.136.

⁶⁹ Karakoç, *Diriliş Neslinin amentüsü*, s.46.

ölçü kuvvet ve madde sahipliği değil, erdem ve ahlak sahipliği ölçüdür. Devlet hayatında samimi eleştiri şarttır: ⁷⁰

Benim inandığım devlet, her şeyden önce bir ülkü- ideal, bir idea devletidir. İslam ideası veya ideali devleti. İnsan ve toplumu İslam ruhuyla diri tutuş ülküsü ve bu ülkü etrafındaki kuruluş ve teşkilatlanmış bu düzeni ayakta tutucu yaptırımlar (müeyyideler) bütünüdür. ⁷¹

Sezai Karakoç, meseleye tarih boyutuyla bakar ve medeniyet vakıyası üzerinden açıklar. Medeniyetimize sahip çıkmalıyız, her alanda İslam Medeniyeti'nin geçmişteki canlılığını çağımıza taşımamız temel ödevimizdir der. Davamız Diriliş davasıdır. Yani İslam Medeniyeti'nin dirilişidir. Bu sadece İslam inancının dirilmesinden ibaret değildir. İnanç temeldir, tıpkı ağacın çekirdeği gibi. Fakat Karakoç ağaçtan bahseder işte o İslam Medeniyeti'dir. Bu bağlamda Diriliş, tarihi boyutu açısından bakmayı önemser. Diriliş, geçmişte ne idik, bugün neyiz, gelecekte ne olacağız sorularını kendimize sorarak muhakeme etmek ve çetin mücadeleler sonucu kendi medeniyetimizi diriltip, ideal toplumu tekrar oluşturmak ve o devleti Ortadoğu' da kurmak olarak özetlenebilir. İşte bu sebeple Diriliş düşüncesi asla sadece inanç safhasında kalmaz, dirilmek için bu yetmez. Çünkü Peygamber Efendimize bakıldığında, Mekke' den sonra Medine'ye geçmiş, oraya göçer göçmez de hemen devletini kurmuştur. Çevresiyle siyasi ilişkilerde bulunmuş, hatta savaşlara bile katılmıştır. Bu bakımdan diriliş davası, bir yanıyla inanç davası, bir fikir davası, aynı zamanda da bir eylem (aksiyon) davasıdır. ⁷² Şimdi biz dirilişi bu boyutlarıyla da inceleyeceğiz.

d. İnanışta Diriliş

İnanç davası, herkesçe bilinmektedir. Karakoç'a göre bu dava, İslam inancını en saf şekilde yeniden kalplerimize ve ruhumuza yerleşmesi ve bizi en yüksek manevi atmosfere çıkarması davasıdır. Bu vazgeçilmez olanımızdır. İslam Medeniyeti deyince onu sadece, maddi açıdan değil, onun da temeli olan manevi açıdan ele almak, elbette öncelik ifade eder. Diriliş davası, öncelikle maneviyatımızın diriltilmesini düşünür. Biz buna inançta diriliş diyoruz. Bu temeldir ancak yeterli değildir. ⁷³ Yere uzanmış bir toplumu ayağa kaldırmak ilk önce o toplumun ruhunu yeni baştan yenilemek ile

⁷⁰ Karakoç, *Diriliş Neslinin Amentüsü*, s.45-47.

⁷¹ Karakoç, *Diriliş Neslinin Amentüsü*, s.47-48.

⁷²Karakoç, *Çıkış Yolu II*, s. 88-91.

⁷³Karakoç, *Çıkış Yolu II*, s.91.

mümkündür. Manevi ve milli değerlerdeki çözülüşü, maddi düzeltmelerle sonlandıramayız.⁷⁴

Karakoç, insanlarda özellikle Müslüman halkta inançların yok olmadığını sadece batıların ve batıcıların baskısı ile üzerinin örtüldüğünü dile getirir: “Anlaşıyor ki, yıkıcı düşünceler ve aksiyonlar, halkın derinliğine inememiş, yüzeyde kalmıştır. Din sevgisi ve bağlılığı, baskı altında, insan ruhunun en derin tabakalarına çekilmiş duruyor.”⁷⁵

Karakoç, İslam dünyasının yeniden yoğrulması ve kurulması gerektiğini düşünmektedir. Bunun için öncelikle her alanda sabırlı, bilgili, alçakgönüllü, ahlaklı, dindar liderler gelmelidir ona göre. Eski Horasan erenlerini bekleyemeyiz. Kendi içimizden bu erenleri ve pirleri çıkarmalıyız. Bahsedilen uluları bulmak için de eski manevi hayatımızın kodlarını almalıyız. İslam dünyasını ve insanlığı, kurtuluşa çağırarak ancak ulular kadrosuyla olacaktır.⁷⁶

Karakoç’a göre, Diriliş ‘Hakikati’ arama davasıdır. Hakikat aslında insanın kendindedir. Bir yönüyle diriliş insanın kendi içine yaptığı bir yolculuktur. Ruhun dirilişi, “Ancak peygamber izinde gerçekleşebilecek bir ülküdür”.⁷⁷ *Diriliş Neslinin Amentüsü* kitabında Karakoç bunu şu şekilde açıklar:

Ben insanın ruh, ruhun da bir tapınak olduğuna inanıyorum. Bir başka deyişle, insan ruhunda bir tapınak, insan ruhunun bir tapınak olduğuna inanıyorum. İnsan orada kendi içine eğilir; o dupduru suda bulanıklığa ait ne varsa temizlenmeli ve o mermersi geometride tek ışık ve tek aydınlık yansımalıdır: Allah’a inanma ışığı ve ona inanma aydınlığı. Sesimi yükseltirsem bunun için yükseltirim. Yoksa bunun dışında hiçbir şey ses yükseltmeye değmez.⁷⁸

e. Düşüncede Diriliş: İctihat

“İslam Halklarının yeniden kendilerini bulmaları için, her şeyden önce, “İslam aydını”nın gelmesi, onun gelmesi içinde, bir düşünce dirilişi şarttır.” Karakoç açısından, inancın çağ içerisinde yeşermesi, gelişip büyümesi için, mutlaka düşünce

⁷⁴Karakoç, *Dirilişin Çevresinde*, 8.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2016, s.81.

⁷⁵ Karakoç, *İslamın Dirilişi*, 17.b., İstanbul:Diriliş Yayınları, 2016, s.36.

⁷⁶ Karakoç, *Sur: Günlük Yazılar*, s.24-25.

⁷⁷ Karakoç, *Sütun*, s.420.

⁷⁸Karakoç, *Diriliş Neslinin Amentüsü*, s.9.

hayatının zenginliğine, büyüklüğüne, derinliğine ihtiyaç vardır. İlk vahiy gelmiş, önce Peygamber daha sonra sahabe-i kiram, alimlerimiz, imamlarımız, müçtehidlerimiz daha sonrada tüm edebiyatçı, şair, hakim, bilge herkes kendi çapında bir katkı yapmıştır. Sadece ilk söyleneni tekrar etmekle yetinmemişlerdir. Açmışlar, okumuşlar ve yorumlamışlardır.⁷⁹

Yanlış anlaşılmalara önlemek için düşünce gelişimi durmamalıdır der Karakoç ve devam eder; “İçtihad kapısı kapandı, düşünce gelişimi durdu” şeklindeki yaygın kanaat vardır fakat içtihad bilim konusudur. Bilim ihtiyaç oldukça gerekir. Düşünce dünyası ise hiçbir zaman durmaz yani yorum dünyası ve hayatımızı zenginleştirme, İslam medeniyetimizi geliştirme davası hiçbir zaman durmamıştır. Düşünce dünyamızdaki ufak bir sekte bizi krize sürüklemiş, bu kriz Batı'nın bizi geçmesine hatta bizim Batı'ya bağımlı hale gelmemize sebep olmuştur. “Yerli düşünce” den yanadır düşünür. İnançta dirilişin yanında mutlaka “düşüncede diriliş” de olmalıdır. Diriliş davasının ikinci prensibi budur.⁸⁰

f. Aksiyonda Diriliş

Karakoç'un deyimiyle duran su kokar. Sadece fikir jimnastiği yapmak veya edebiyat yapmak İslam Medeniyeti'nin amacına erişilmesi için yeterli değildir. “İslam'da mutlaka suyun akışı gibi, bu inanç, mutlaka dışa taşacak ve biz onu gözümüzle göreceğiz” der Sezai Karakoç. İşte kubbeler, camiler, sebiller, çeşmeler, hayratlar, eşsiz şehirlerimiz; Bağdat, Şam, İstanbul, Bursa geçmişin izlerini taşıyor. İşte bunlar İslam'ın eylem ve eser dünyasını, yani aksiyon dünyasını teşkil eder. Medeniyetimizin parlak olduğu dönemlerde, dünyanın en yüksek, en faziletli, en adaletli, idareleri, devletlerini kurmuştur milletimiz. Bunların yeniden doğması için “İslam Sulhu (Paxİslamica)” kudretini ve mucizesini göstermelidir.⁸¹

Sezai Karakoç'un ısrarla üzerinde durduğu fikri ise şudur: “İslam Medeniyetinin en yüksek dereceye çıkıp diğer medeniyetlerle yarışması ve onları geçmesi ve onlara insanlık medeniyetinin en büyük katkısını yapması için, mutlaka

⁷⁹ Karakoç, *İslamın Dirilişi*, s.24-25.

⁸⁰ Karakoç, *Çıkış Yolu II*, s.92.

⁸¹Karakoç, *Çıkış Yolu II*, s.93.

Ortadoğu’ da İslam ülkesinde, bir süper İslam devletinin olması gerektiğine inanır.”, siyasi faaliyetin temelini bunun teşkil ettiğini söyler.⁸²

Bu anlamda Karakoç, gerçek anlamda dirilişin başarıya ulaşması için devlet kurmanın önemine dikkat çeker. Devlet kurmak var olmanın da bir göstergesi olacaktır onun için. Bildiğimiz üzere İslam dini dünya ve ahiret arasında sürekli bir denge ister. Ne kendi köşemize çekilip dünyayı terk etmeli ne de ahireti unutmalıyız.

Dünyada yaptığımız tüm çaba Allah’ın rızasına ulaşmak ve İslam’ı yaşayabileceğimiz bir toplum kurmaktır. Bu tabi ki iyiyile kötünün yarıştığı bir dünyada kolay değildir. Bu noktada önemli olan ise çabamızın hangi yönde olduğudur. Biz iyiliğin yayılması için uğraşanlar grubundan Kuran’ın ifadesiyle “Ashabu-l Yemin”, hakikate uyanların, yani Allah topluluğundan⁸³ olma gayreti içerisinde olacağız. Buradaki manasıyla Karakoç sağcı olduğunu söyler. Ona göre Diriliş toplumu hiçbir zaman çağın gerisinde kalmamalı, zira diriliş toplumu yenilikçi bir toplumdur. Yenilik ise eskinin hatırlanmasına ek olarak zamanı ve çağı yaşamak ve yakalamaktır.⁸⁴

Karakoç kendisinin yaşadığı süreci şu cümleleriyle özetlemiştir; “Diriliş, unuttuğumuz bir dünyayı hatırlıyorsak başlamış demektir.” İslam milletinin uyanmaya başladığını asıl sorunun bu uyanışa biz nasıl katkıda bulunabiliriz sorusu olduğunu söyler. Ve o bunu otuz kırk yıllık bir fikir aleminde çaba sarf ettikten sonra aksiyon alanına geçerek gösterir. Siyasi faaliyet, yönetimde görev alma, parti kurma çabalarının sebebi budur.⁸⁵

İslam halklarının tam olarak harekete geçememelerinin sebeplerini ise o şu cümleleri ile özetler: “Aksiyondaki eksiklerimiz, henüz bu aksiyonun arka planı ve altyapısı olan, inanış, düşünüş ve duyuş dirilişimizi bütünleyememiş olmamızdan doğuyor. Şüphe yok ki, İslam aksiyonu, düşünüş, duyuş ve inanıştan ayrılmaz. Onların başladığı yerde aksiyonda başlamış demektir.”⁸⁶

g. Ekonomik Diriliş

---

⁸² Karakoç, *Çıkış Yolu II*, s.95.

⁸³ Karakoç, *Diriliş Neslinin Amentüsü*, s.13.

⁸⁴ Karakoç, *Çıkış Yolu II*, s.36.

⁸⁵ Karakoç, *Çıkış Yolu II*, s.41.

⁸⁶ Karakoç, *İslamın Dirilişi*, s.50.

Diriliş toplumunda insan dünyaya sırtını çevirmez. Zira öbür dinlerin rahiplik anlayışına yer yoktur İslam'da. Dünya onun için bir tarla gibi işlev görür. İslam'da eşya ve tabiatın bu öneminden dolayı ekonomi de değerlidir. Müslüman için, iş ibadettir. Müslümanlara hizmet etmek, dünyayı Allah yolunda imar etmek ibadettir. Karakoç'a göre, çağımızda "hakikat medeniyeti", ağır sanayi ile korunabilecektir.⁸⁷ Karakoç'un ekonomiyeye bakışını şu pasajlarda görebiliriz:

Ekonomi toplum varlığının temel sebebi değil, görüntülerinden biridir. Temel faktör, inançtır... Ekonominin bir amaç değil, bir araç olduğuna inanıyorum. İnanç, düşünce ve sanatın ekonominin değil, ekonominin, inanç ve düşüncenin aracı ve sonucu olduğuna inanıyorum.⁸⁸

Müslüman kuvvetli olmak borcundadır. Hem kendi inanç ve medeniyetini korumak, hem zulmün insanlığa el koymasına mani olmak için. Müslüman inançsızdan evvel davranıp eşya ve tabiat kuvvetlerine hakim olmalı, sahip çıkmalıdır. Allah'ın halifesi olarak, bu onun ödevidir.⁸⁹

Diriliş erinin çalışkanlık özelliğini hangi yönde kullanması gerektiğini bu sözleriyle dile getirir. "İslam'ın kendine has bir ekonomi görüşü vardır. Ne kapitalist, ne komünist bir yapı, ne de ikisinin barışmasından doğan bir sistem. İslam'ın iktisat sistemi kendi görüşümüzden doğan, özel mülkiyeti, miras hakkını değerlendiren, öldürücü rekabeti, sermayenin emeği ezmesini önleyen kendine has bir sistemdir." Bunun için dirilişimizde ekonominin payı da elbet olacaktır. Karakoç'a göre "İslam Ortak Pazarı ideali" etrafında toplanmalı ve çalışmalarımızı başlatmalıyız.⁹⁰

Karakoç, ekonomiyi kültürün eşyaya dönük yüzü olarak tanımlar. Diriliş eri, kendini topluma ve tarihe çevirmek ağır kültürün dolayısıyla ekonominin ağır görevlisi, işçisidir. Bu ikisi arasındaki bağ şu sözlerinde anlam bulur; "Kültürsüz ekonomi, ekonomisiz kültür düşünülemez." Karakoç'a göre artık cihad sadece cephede savaşmak değildir. Ekonomi ve kültür savaşlarını cihadın zaruri bir kısmı olarak görür.⁹¹ Bu, İslam'ın hem dünya hem ahiret için çalışma emriyle aynı doğrultuda bir düşünce tarzıdır. Konuya, Karakoç yine İslami bir bakış açısı geliştirir:

⁸⁷ Karakoç, *Diriliş Neslinin Amentüsü*, s.53.

⁸⁸ Karakoç, *Diriliş Neslinin Amentüsü*, s.14.

⁸⁹ Karakoç, *Diriliş Neslinin Amentüsü*, s.53.

⁹⁰ Karakoç, *Sütun*, s.46-47.

⁹¹ Karakoç, *Diriliş Neslinin Amentüsü*, s.54-55.

Kişinin, kuruluşların, devletin ve toplumun bir günü öbür gününe denk olmayacak, dünyanın ahretin tarlası olduğu unutulmayacaktır. Yarın ölünecekmiş gibi ahrete, hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya çalışılması prensip olarak benimsenecektir.⁹²

Karakoç'a göre insan tabiata hikmetle bakmalı ki birinin ekmeği öbürünün sırtından değil tabiatın sırtında çıksın. Zaten tabiatın görevi de budur. Bunun yanında Karakoç, "tabiata olan bakışımız bir estetik üzerinden olmalıdır" der. Bir sanayileşme bir ekonomik kalkınış içerisindeyiz. Fakat bu kalkınma kendi içimizden gelerek olmuyor. Dışarıdan, Batı'dan geliyor. Batı doktrinleri insanımız üzerinde kumar oynuyor adeta. Gerçek kalkınış ise liberalist ve sosyalistin ezberci tabiatçılığı ve sanayiciliğinden değil, insanımızın içindeki güçten, tabiata olan ilgisinden doğacaktır.⁹³

4. Aydın Kadro

Aydınlar bir toplumun motor gücüdür. Güçlü aydını olan toplumlar sosyo-ekonomik yönden sağlıklı ve başarılı toplumlardır. Güçlü aydın kitlenin en önemli yönü kuvvetli sezgiye sahip olmalarıdır. Sezgi, bazı insanlara verilmiş özel bir lütuftur. Güçlü bir sezgiye sahip olan insanlar, gelecek hakkında daha duyarlı, olayları derinden kavrama ve yorumlama, diğer insanları anlamada ve olayları değerlendirmede gerçekçi özelliklere sahiptirler.⁹⁴

Karakoç, güçlü sezginin aydın olarak tanımladığı kişilerde daha belirgin olduğunu söyler. Toplum eğer bu aydınlara sahipse ilerler ve yükselir. Fakat 'irfan' yeteneği aydınlarda bulunmaz veya toplum aydınlardan mahrumsa, aydınlar yanılığın kaynağı olup toplumu yanlış yönlendiriyorsa o zaman o toplum felaketin eşiğindedir der Karakoç.⁹⁵ Diriliş düşüncesinde, aydın kadronun önemini eserlerinde birçok kez vurgular. Diriliş düşüncesinin temel dinamiği, fitili ateşleyecek temel unsur Karakoç'a göre aydın kadrodur.

Ne olacaksa aydın kadronun bilinçlenmesiyle ve gereken donanıma sahip olmasıyla gerçekleşecektir:

---

⁹²Karakoç, *Diriliş Neslinin Amentüsü*, s.57.

⁹³Karakoç, *Sütun*, s.225-227.

⁹⁴Sezai Karakoç, *Gün Saati (Günlük Yazılar IV)*, 4.b., İstanbul, Diriliş Yayınları, 2015, s.114

⁹⁵ Sezai Karakoç, *Gün Saati (Günlük Yazılar IV)*, s.114.

Her hareket, bir kadroya sahip olmakla gerçekleşir. Peygamber Efendimizin de, vahiyle destekli olduğu halde, ilahi sünnet icabı bir kadroya ihtiyacı olmuştur. Bu kadro ki Moğolları Müslüman yapan Horasan erenleridir. Selçuklunun ve Osmanlının maddi ve manevi mimarları olan Yunus'tur Mevlana'dır. Tanzimat'tan bu yana kurtuluş, diriliş kadrosunu aramaktadır bu toplum.⁹⁶

Daha sonra kitlelerin yetişmesinde aydın katkısına dikkat çeker. Karakoç'a göre çağımızda her ideolojik hareket, bir aydınlar kadrosu yetiştirdikten sonra büyük kitle hareketlerine girişmektedir. Bunun aksi, yani kitle hareketinden hareket edilerek büyüye büyüye aydınlar kadrosunu kurmak da mümkündür. Ama bu nadir görülen bir gelişmedir. Çünkü aydınlar, kitleyi eğitebilirler, ama kitlenin aydını değiştirmesi daha güçtür.⁹⁷

Sezai Karakoç çözümü aydınlarda gördüğü gibi problemi de aydınlarda görür. Aydınımız imanını kaybetmiştir ona göre. Kapitalizm, sosyalizm ve Komünizm gibi Batı menşei tuzaklara kendini kaptırmıştır. Hasta adam halk değil işte bu tabakadır.⁹⁸ İlk emri 'oku' olan bir dine inanıyoruz. Okumak, anlamak her an ve her yerde bizim hayat boyu sorumluluğumuzdur. Bu konuda Sezai Karakoç'un şu cümleleri gayet açıklayıcıdır:

İslam dini bir aydınlar dinidir. Onun için bilmek, Müslüman'ın birinci ödevidir. "Oku" diye başlayan Kur'an'dan başlayarak bütün İslam klasiklerini ve kaynaklarını okumak. Karanlığa gömülmüş olanları ışığa, gün yüzüne çıkarmak. İmam-ı Rabbaniler, Muhyiddin-i Arabiler, Celaleddin-i Rumiler, İmam-ı Gazalilerle, kitap sayfalarında olsun, akşamlamak ve sabahlamak. Alında namazlardan bir aydınlık. Yüzde, oruçlardan bir ışık. Gönülde, merhametten bir yumuşaklık. Davranışlarda bir ölçülülük ve bir kararlılık, bir denge. Kur'an ahlakıyla ahlaklanma çabası. Enindesonunda, İslam aydını yalnız kendi ülkesini kurtarmakla kalmayacak, insanlığı da yol aydınlatacaktır."⁹⁹

Halklar, hiçbir zaman hemen teslim olmamışlardır. Fakat, halk aktif değildir, pasiftir. Bu yüzden görev aydınlara düşüyor. Önemli olan, aydınların ne yapacağıdır. Ondan dolayı bizim için de, önemli olan, diriliş öncülerinin, diriliş erlerinin ne yapacağıdır.¹⁰⁰

---

⁹⁶ Karakoç, *Çağ ve İlham II*, s.32.

⁹⁷ Karakoç, *Sütun: Günlük Yazılar II*, 7.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2015, s.396.

⁹⁸ Karakoç, *Çağ ve İlham I: Metafizik Gerilim Şartı*, 9.b., İstanbul. Diriliş Yayınları, 2015, s.38.

⁹⁹ Karakoç, *Sütun: Günlük Yazılar II*, s.399.

¹⁰⁰ Karakoç, *Çıkış Yolu II*, s.43.

II. BÖLÜM

DİRİLİŞ DÜŞÜNCEİ VE DİNİ BOYUTU

A. DİRİLİŞ SİSTEMATİĞİNİ ORTAYA ÇIKARAN TOPLUMSAL FAKTÖRLER

Sezai Karakoç, insanlığın ve İslam dünyasının kurtuluşu için çözüm olarak Diriliş Düşüncesini önermektedir. Karakoç'u bu düşünceye iten ve harekete geçiren sebepler vardır. İslam dünyasının içinde bulunduğu kriz dönemi ve yaşanan toplumsal değişimler bunlardan bazılarıdır. Yaşadığı toplumun iyi bir gözlemcisi olan Karakoç bunlara çözüm olarak büyük bir inançla Dirilişi savunur. Eserlerinde sistematize ettiği toplum görüşünü açıklamaya ilk olarak insanlığın durumunu tasvir ederek başlar. Bu tasvir edişten çıkan fotoğrafa bakarak ne yapılması, neden yapılması gerektiği üzerinde durur. Düşünür durumu şu cümlelerinde bize anlatır:

Aslında bizim medeniyetimiz büyük bir yara almış, önemli bir buhran dönemine girmiş, fakat batmamıştır. İslam dünyasındaki bütün toplumları ayakta tutan hala İslam ve medeniyet ve hayatıdır.¹

Buradan hareketle Karakoç'un toplumumuza dair zihin dünyasını şu şekilde özetleyebiliriz: İçinde bulunduğumuz durum bir "buhran" dönemidir. Ayakta kalabilmemizin çaresi İslam'ın diriltici gücüne bağlıdır. İşte diriliş tam da bu noktadan başlayacaktır. O buna dirilişin dayanak noktası veya dinamiği demektedir. Girilen buhran(kriz) döneminin sebepleri ise toplumdaki genel anlamdaki bozulma, değişme, çözüme, bazı değerlerin yok olmasıdır.

Cevdet Said de, toplumsal değişimin yasalarını Ra'd suresi 11. ayetten yola çıkarak açıklamaktadır. Ona göre Kuran'ın insanoğluna vermek istediği mesaj; insanı dışarıdan kuşatan zulüm yoktur sorun kendimizdedir. Diğer anlamıyla problem nefiste

---

¹ Karakoç, *Sur: Günlük Yazılar III*, 6.b., İstanbul: Yayınları,2014, s.29.

olduğuna göre çözüm de nefislerdedir. Değişim, ze dönmek için olmalıdır.² Anlaşıldığı Ŗzere bu iki düşünür de problemi kendimizde görür ve yine çözümü uzaklaşılan ze dönmekte diğer bir ifadeyle İslam'ı anlamak ve hayatımızda anlamlı hala getirmekte bulur. Özden kastettikleri bizi biz yapan değerler ve bu değerlerin kaynağı vahiydir.

1. Toplumsal zlme

Toplum(Society) genel olarak, belli bir toprak parçası Ŗzerinde birlikte yaşayan, temel toplumsal gereksinimlerini karşılamak için çeşitli gruplar şeklinde bir araya gelerek işbirliği yapan, ortak bir kültüre bağlı, ayrı bir kimliği ve sürekliliği olan insanların oluşturduğu bütün veya cemiyet şeklinde tanımlanır.³ Durkheim'cı bakış aışıyla diyebiliriz ki insan toplumla ve toplumda var olur. Weber'in görüşlerine göre ise bireyler toplumu oluşturmaktadır. Birey ve toplum arasında bilinen bu diyalektik ilişki, toplum mu bireyi, birey mi toplumu oluşturur sorusu Ŗzerinden her zaman tartışılmış ve iki açıdan da değerlendirilebilecek bir konudur.

Topluma dair yaptığımız kısa tanımlamadan sonra asıl açıklanması gereken kavram "toplumsal çözülme" dir. Yaşanan değişimi veya zlmeyi anlamlandırmak için, toplumu ve toplumsal süreçleri bilmek, anlamak önem arz etmektedir. Bu minvalde toplumsal/sosyal çözülme kavramını açıklamak, Karakoç'un düşünce dünyasını yorumlarken bize sosyolojik bakış açısı sunacaktır ve durumu daha kolay analiz etmemizi sağlayacaktır. Bunun için Vejdi Bilgin'in toplumsal çözülme ile ilgili açıklamalarına metnimiz içerisinde yer verilecektir:

Sosyal zlme bir topluluğu meydana getiren sosyal ilişkilerin btnlğu bozacak şekilde gevşemesi; bir toplumu ayakta tutan inanç ve değerler sistemlerinin etkinliklerini yitirmesi, sosyal kurumların yeni norm ve değerlere uyum sağlayamaması... halidir. Sosyal sistem değişik fonksiyonları yerine getiren çeşitli alt sistem ve unsurlardan, mekanizmalardan oluşmaktadır. Aile, menfaat birlikleri, cemaatler kısaca bütün sosyal sistemler bu niteliktedirler. Çeşitli olaylar, toplumun içinden geçtiği birtakım süreçler sistemin birbiriyle dengeli olarak fonksiyon gören çeşitli parçaları arasındaki dengeyi bozabilir ve bir örgütsüzlük, yapısızlık, erime hali belirir. Böylece gerçekleşen durum "zlme" dir.

²Cevdet Said, *Bireysel ve Toplumsal Değişimin Yasaları*, ev. İlhan Kutluer, 9.b., İstanbul: İnsan Yayınları, 2016, s.13.

³ Mehmet Ali Kirman, *Din Sosyolojisi Terimleri Szlğu*, İstanbul: Rağbet Yayınları, 2011, s.327.

Bu durumda toplum, bir canlı gibi ayaktadır; devam eder, görevlerini yapar ancak, eski sağlıklı durumuna sahip değildir.”⁴

Toplum ve toplumsal çözülmeye dair yaptığımız açıklamalardan sonra Sezai Karakoç’un toplumla ilgili değerlendirmelerini ele alacağız. O, topluluk halinde yaşamayı tüm canlılarda var olan zaruri bir özellik olarak görür ancak, bu birlikte yaşama, birbirine muhtaçlık, bir arada olma zorunluluğunun en yoğun en karmaşık ve iç içe bir şekilde insanoğlunun kaderinde olduğu noktasından hareket eder. Toplum insanın içinde, dışında ve insanla hep birlikte. İnsan maddi varlığını toplumdan sağladığı gibi manevi varlığını da toplumdan sağlar. Duyguların ifadesi, bilgiler, düşünceler, inançlar, ahlak, estetik, eğitim ruhumuza ve zihin dünyamıza toplumdan sürekli gelen değerler ve yargılardır. Toplum ruhu, insan ruhu için büyük ve tükenmez bir hazinedir. Olumlu yanlarıyla insan kişiliğinin oluşmasında büyük rol oynayan toplum, olumsuz yanlarıyla da insanı aynı şekilde etkileyebilir Karakoç’a göre.⁵Toplum bu bakımdan bireyin kişiliğinin oluşması ve müspet veya menfi etkiye sahiptir.

Diğer açıdan baktığımızda Karakoç, her insanın bir alinyazısı olduğu gibi toplumlarında bir ömrü olduğunu ve kendilerine biçilen bir kader olduğunu söyler. Burada sosyal bilim öncüsü İbn-i Haldun’un “Organizmacı Devlet Kuramı”⁶ ile açıklamaya çalıştığı, devletin doğal yıkılış sürecine benzer bir düşünceyle karşı karşıya olduğumuzu söyleyebiliriz. Toplumun kaderi insanların gayretiyle şekillenir kimi zaman. “ Her medeniyetin, her kültürün, her ümmetin ve milletin bir kader, bir alinyazısı bir saati vardır ve gün de gelince, o, ne bir saat geri alınır, ne de bir saat ileri gider (...)”⁷ Karakoç’un toplumların eceli konusundaki görüşünün temelinde Kuran’ın “ Her ümmetin bir eceli vardır. Ecelleri geldi mi ne bir saat ertelenirler ne de bir saat öne alınırlar.” (Yunus, 49)⁸ ayetinin olduğu gerçeği yadsınamaz.

Düşünüre göre, medeniyet, kültür ve toplum hayatımız ağır bir kriz dönemine girmiştir ve bundan karşı kültür ve medeniyet olan Batı medeniyetinin faydalandığı bir gerçektir. Aslında insanlık tümüyle bir buhran içerisindedir. Kimi medeniyetler bitiş

⁴ Vejdi Bilgin, *Bizi Kuşatan Toplum Sosyolojiye Giriş*, 5.b., Bursa: Emin Yayınları, 2014, s.173.

⁵ Sezai Karakoç, *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı I*, 4.b., İstanbul:Diriliş Yayınları, 2014, s.92-93.

⁶EzeliAzarkan, “İbn Haldun’un Devlet Görüşü (Yönetimler Döngüsü)”,*Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, <https://dergipark.org.tr/en/pub/esosder/issue/6118/82091>, (15.08.2019).

⁷ Karakoç, *Sur*, s.32.

⁸<https://kuran.diyaret.gov.tr/mushaf>, Yunus Suresi, 49. Ayet., (12.08.2019)

acısını çekmekte (Eski Çin ve Hint), bizim gibileri eski canlılığını kaybetmiş olmanın, ölü toprağıyla örtülmüş olmanın azabını yaşamaktadır. Kimileri de medeniyetlerinin sığılığı karşısında korkuya kapılmış durumdadır. Bu ise Marksist dünya dahil bütün Batı medeniyetidir. Kısacası Karakoç bütün medeniyetlerin bir buhran döneminde olduğunu ve insanlığın dirilişini beklemekte olduğunu ifade eder. İnsanlığın durumunu tam anlamıyla ifade etmek istediğimizde Karakoç'ta şu ifadeler ön plana çıkmaktadır: Bir kriz dönemi, bunalım, buhran ve bazıları için çöküş hasıl olmuştur. Diriltici soluk ise beklen son çare onun ifadesiyle “Diriliş Neslidir.”⁹

Karakoç, toplum ve medeniyetlerin düşüş ve yükselişlerindeki şemayı Hz. Adem'in cennetten dünyaya düşüşüne benzetir. Kendi medeniyet ve kültürümüz, bugün bizim için, kaybolmuş ve kaybedilmiş, yitirilmiş bir cennettir. Hz. Adem'den hareketle biz de yücelerin yücesinden aşağıların en aşağısına düşmüş durumdayız. Cennetten çıkış olayındaki yılanın rolünü, burada Avrupa oynamaktadır. Bizi bu duruma düşüren Avrupa'dır. Türkiye, Ortadoğu ve İslam ülkeleri, “yitik cennetini” arayan insan psikolojisindedir.¹⁰ İnsanoğlunun hakikatten uzaklaşıp hata işlemesinden dolayı bu duruma düştüğünü ve yitik bir dünya içerisinde kıvrandığı şeklinde özetleyebiliriz. Yapılan hata ise ilahi kelimadan uzaklaşmaktır.

Tüm bunları göz önünde bulundurarak Karakoç, yapılması gerekenleri eserlerinde bir reçete halinde kompoze eder. İslam toplumuna ve insanına düşen sorumluluklar nelerdir? İlk olarak; “duyulması gereken pişmanlık, onun arkasından tövbe, ruhumuzu maddeye tapmaktan kurtarmak, içimizde putlaştırdığımız kişileri ve kavramları asıllarına döndürmektir”. Bir bakıma bu, hem iç hem dış temizliktir. Zihin dünyamızı ve nefsimizi her türlü puttan temizlemek ve yine tüm egomuzu cemiyet önünde cemiyet için feda etmek ilk şarttır. Fert fert ve cemiyet olarak değişilmesi gerektiğini düşünür. İlkini kendi içimizi değiştirmeliyiz. İnsanlığın beklediği değişimin erleri olmak için kendimizi otokritiğe teslim etmeliyiz. Yaralarımızı, eksikliklerimizi deşmekten korkmamalıyız. “Değiştirebilmek için değişmeliyiz”¹¹ Karakoç yapılması gerekeni, Kurani bir bakış açısıyla ortaya koyar; bir toplum ya da birey kendini değiştirmedeği

---

⁹Karakoç, *Sur*, s.32-33.

¹⁰Karakoç, *Sur*, s.48.

¹¹Karakoç, *Sur*, s.48-49.

sürece Allah da o toplumu değiştirmez, değişim ilk önce kendi içimizde başlamalıdır der.

Sezai Karakoç, Avrupa'nın birinci dünya savaşında bizi yerle bir ettiğini ve asıl amacının bizi yok etmek olduğunu söyler. Karakoç'a göre inkar edilemez bir durumdur. Mesele bizim nasıl bir tavır ve tutum içerisinde olmamız gerektiğidir. İlk aşama; uyanmaktır. Batı'nın asla dost olmayacağını kavramak ilk yapmamız gerekindir. İkincisi ise birleşmektir. Bunu "lokmayı büyütmek" olarak tasvir eder. Batı'nın bizi yok edememesi için İslam dünyası birleşmelidir. Üçüncü iş ise uzun vadeli hazırlıktır. Hem kültür ve manevi oluş alanında, hem teknik ve maddi güç anlamında İslam dünyası olarak kendimizi koruyabileceğimiz seviyeye çıkmalıyız. Son olarak işin özü "birliktir". Çünkü bütün Müslümanlar bir yapının birbirine geçmiş taşları gibidir. Taşlar çözülürse yapı çöker.¹²

Toplumun bu sürece nasıl girdiğini ve bozuluşun nereden doğduğunu anlamadan toplumun düzelmesi ve "toplumu kurtarmak" pek mümkün değildir. Bozuluşu anlamak için, kriz dönemlerinde, inançta, ahlakta, ilim çalışmalarında, ailede, adalet müessesesinde, vücut ve ruh sağlığında, eğitimde, teknikte ve idari kuruluşlarda ve uygulamalarda ne gibi bir değişim vardır, bu değişmenin hızı nedir, bir toplum yirmi dört saatinde nereden nereye gelmiştir, eski yaşayışla yeni yaşayış arasındaki farklar nelerdir bunları incelemek, bu noktalar üzerinde tarafsız tespitler yapmak ve derin derin düşünmek gerekmektedir Karakoç'a göre.¹³

Bir insanın hayatındaki bozuluştan bir ailenin bozuluşuna, bir halkın bozuluşundan insanlığın bozuluşuna kadar genişleyen bir bozuluşun araştırılışı gelecek vakitlere ışık tutacaktır. Bozuluşun neden kaynaklandığını bilmek önemlidir. "Bozuluş bir çürümeden ileri geliyorsa, canlı kalmış bir noktadan hareket etmek en doğrusudur." Eğer bir çözülmeden kaynaklıysa yapılacak iş, birbirinden çözülmüş unsurları, birbirine yaklaştırıcı, birleştirici çalışmalar yapmaktır. "Bozulma, hafif bir gevşeme şeklindeyse, aradaki bağları biraz sıkıştırmak, desteklemek yetecektir. Yine bozuluş belli bir unsurun kopuşundan da meydana gelebilir. Bu daha çok bölgesel bir çözülüştür." O zaman, kopan unsurun esas yapıya kaynaştırılması üzerinde durmak gerekecektir. Son olarak bozulma bir duralayıştan da doğabilir. Tam bir durmuşluk, hareketsizlik hali de olabilir.

¹² Karakoç, *Sur*, s.57-58.

¹³Karakoç, *Sütun: Günlük Yazılar II*, 7.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, s.479.

Yapı sağlam, işleyiş bozuktur. Bu durmuşluğu gidermek için hareket vermek yeterli olacaktır. Sonrasında organizma kendi kendine işleyecektir. Mesele ilk harekete geçirilmiştir. Burada bilinmesi gereken önemli nokta bozulma neden kaynaklanırsa kaynaklansın “bu ölüme doğru bir gidiştir.” Kurtuluş da onun tersi olarak bir dirilme şeklinde yeniden doğmaya doğru gidiş olacaktır.¹⁴

Karakoç, insanın kurtuluşa varması için, içine gireceği değişimi ise, “diriliş” kavramıyla ifade eder. Bu kelime ve kavramlar birbirine yakındırlar. “Uyanış” tam anlamıyla, içinde bulunduğu durumu fark etmeye başlayış ve kendi halini seziştir. Zihni bir aydınlanma bu uyanışı sağlayabilir. Fakat uyanış tek başına kurtuluşu sağlayamaz. Uyanış, kurtuluş için gereklidir fakat yeterli değildir. Bir uyanış olmadan bir diriliş, bir diriliş olmadan da bir kurtuluş olamaz. Diriliş, uyanışla kurtuluş arasındaki ilerleme ve oluşma kısmıdır. Uyanış ve yeniden doğuş ise dirilişin başlangıç aşamalarıdır şeklinde açıklar Karakoç.¹⁵“Uyanış” ve “yeniden doğuş” kelimeleri yazarın eserlerinde birbirine yakın anlamlarda kullanılmaktadır.

2. Toplumsal Değişme

“Genel olarak toplumsal/sosyal değişmeyi (social change) toplum yapısının genel alanlarında (ekonomi, siyaset, eğitim, aile, kültür ve inançlar), tabakalaşma veya toplum kültüründe ortaya çıkan köklü değişiklikler ve farklılıklar olarak tanımlamak mümkündür.” Newman’ın tanımıyla; “Değişme modern toplumların en belirleyici özelliklerinden olup bireysel ilişkilerde, kültürel değerler ve normlarda... kolaylıkla görülebilir.”¹⁶ Toplumsal değişim kavramını kısaca açıkladıktan sonra Karakoç’un konuyla ilgili ifadelerine bakabiliriz.

Karakoç’ta Diriliş düşüncesinin çıkış nedenlerini anlamak, onun topluma dair görüşlerini bilmek ile mümkün olabilir. Yaşadığımız toplumu anlamak için, toplumların nasıl değiştiğini ve nelerden etkilendiğini anlamak gerekir. Karakoç, çözüm önerisi sunarken, eğer bir benzetme yaparsak önünde duran arızalı nesneyi iyi incelemiş onu tanımış ve arızanın, bozulmanın nerede olduğunu iyi tespit etmiştir. Ona göre toplumlar bazen hızlı bazen de yavaş yavaş değişir fakat artık bu değişimin hızı gittikçe artmaktadır. Bu değişimin ana sebebi ise teknolojik gelişmelerdir. İnsanoğlu bu

¹⁴ Karakoç, *Sütun: Günlük Yazılar II*, 7.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2015 s.479.

¹⁵Karakoç, *Sütun*, s.484-485.

¹⁶ Abdurrahman Kurt, *Din Sosyolojisi*, 21.b., Bursa: Sentez Yayıncılık, 2019, s.202,

gelişmeler sayesinde tabiata, uzak yakın tüm coğrafyalara hatta uzaya bile hakim olmaya çalışmaktadır. Bu aynı zamanda onu diğer insanlara, toplumlara ve kendi toplumuna daha hızlı ve çok etki edebilir hale getirmiştir. Bu da değişimin hızını ciddi anlamda etkilemiştir.¹⁷ Peki değişim kaçınılmaz mı? Ya da değişim gerekli midir? Bu soruların cevabını ise Karakoç su sözlerinde ifade eder:

(...) Değişmek mutlaka lazım mı? denebilir. Her zaman ve her çağda değişme gerekemeyebilir. Ama teknolojinin böylesine ilerlediği ve hele ülkelerin ve insanların böylesine yakınlaştığı, dünyanın sorunlar bakımından bütünlenmeye başladığı bir çağda, içe kapanık ve değişmez bir hayat kurmak, ne dereceye kadar tutarlı bir davranış olabilir?¹⁸

Toplumumuzun yaşadığı serüvene gelince, kendi medeniyet ve zihniyetimizin özellikleri çerçevesinde, yüzlerce yıl yaşayışımızı sağlam ve gelişerek sürdürdükten sonra, birden Batı'nın etkisine girmeye başlıyoruz. Etkilenme günümüzde hala devam etmektedir. Bu serüveni başlatan bizi bir paniğin içine iten sebepler nelerdir sorusuna Karakoç, bir zaman sonra devletimizin savaşlarda yenilmeye başlamasıyla, yöneticilerin paniğe kapılması neden olmuştur şeklinde cevap verir. “Bu durum bizde sürekli bir değişim hissiyatı doğurdu.” Diğer bir deyişle, toplum “değişim telaşı” içerisine girdi. O zamandan beri sürekli bir değişme ve değiştirilme çabası içerisindeyiz. Fakat bu değişme çabasının bizde bir taklit şeklinde olduğunu hatta Batı'yı taklit, tek kurtuluşumuz olarak görüldüğünü ifade eder. “Bunun görünen sonucu olarak gerek idarede, gerekse askeriyede Avrupa'yı taklit ederek bazı yeniliklere gidildi...sonra bozukluk bu kez de rejimde bulundu. I. ve II Meşrutiyet inkılaplarını yaptık...sonra ise padişah fikri kafalardan atıldı ve cumhuriyet böylelikle ilan edildi...”. Bu ve sonrası gelişmelerde de toplum aynı psikoloji ile hareket etti. İlk olarak yöneticileri saran bu psikoloji sırasıyla aydınları ve daha sonra halkı etkisi altına aldı.¹⁹ Karakoç, toplumsal sürece dair cümlelerinin devamında çözüm önerisinde bulunur:

Çözüm, ırkçı şovenizmde değil, dünyanın kaçınılmaz bir yakınlaşmaya gittiğini bilmekle beraber, kendi medeniyet ve değerlerimizi ön planda tutmaya, kökten ve derinden kendi medeniyetimiz ve ideallerimiz çerçevesinde yenilenmeye, bir nevi, kendi Rönesans' ımızı başlatmaya, kendi değişme ve gelişme kurallarımızı saptamaya, kendi ruhumuzla dünyayı yeni baştan görmeye, kısacası Diriliş'i gerçekleştirmeye girişmemizde bulunuyor.²⁰

¹⁷ Karakoç, *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı I*, s.14.

¹⁸ Karakoç, *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı I*, s.20-21.

¹⁹ Karakoç, *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı I*, s.23- 25.

²⁰ Karakoç, *Yapı taşları ve Kaderimizin Çağrısı I*, 4.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2014, s.25-26.

3. Değişen Din Algısı

İnsanlık tarihinin en eski zamanlarından beri din, insan hayatını en çok etkileyen unsurlardan biridir. Karakoç, hayata bakışı din- İslam eksenli bir düşünce adamıdır. Aynı zamanda din olgusunun hayatı kuşatan yanını hiçbir zaman göz ardı etmemiştir.²¹ “Mehmet Akif- Yahya Kemal- Necip Fazıl çizgisi üzerinde Kuran’ı asrın idrakine söyletmek üzere diriliş söylemini geliştiren Karakoç’ta Diriliş felsefesinin merkezi İstanbul, diriliş neslinin temsilcisi “Taha”dır.”²²

Nuh, İbrahim, Musa, İsa ve nihayet Muhammed aleyhisselam, gerçek dinin toplumlarını kurmuşlardır. Buradaki dini dar anlamda sadece inançlar topluluğu olarak görmek yanlıştır. Din, insan ve toplumun bütün hayat fenomenlerini insana bağışlanmış özgürlük sınırlarını da zedelemeyen ve yöneten ilahi düzendir. Eskimez, aşınmaz ve yıpranmaz bir özü vardır. Eskiyen veya değişen, anlamını yitiren din değil, zaman zaman insanın ve toplumların dini kendi duygu, düşünce ve davranışlarına geçirdikten sonra soyutlaştırmaya veya abartmaya uğraştıkları oluşlardır.²³

Kendisine vahiy odaklı ve peygamber örneğinde bir anlayış belirleyip öz olan İslam’ı bulmak yaşamak prensibini edindiğini görmekteyiz. Karakoç, İslam’ın özüne dönüş, yenilenme, uyanış, yeniden doğuş gibi kavramlarla mesajını açıklamaya çalışır. Bu bağlamda “tecdid, ihya ve ıslah” kavramlarına değineceğiz.

a.Kadimciler ve Ceditçiler

Karakoç, gelenek ve modern olana ilişkin görüşlerini eserlerinde “Kadimciler ve Ceditçiler” olarak iki kavramla anlatmaya çalışmıştır. Dinde yenilenmenin anlamı Karakoç’a göre ancak budur. Dinin dirilişi, insanda ve toplumda eskiden duygu, düşünce ve davranışları dinin özünüle temasla getirerek tazelemek, yıkamak, arıtmak ve yenilemek anlamından başka bir anlama gelmez.²⁴

Karakoç kendine has bir dille, kadimcileri dinin özünde olmayan konularda biraz değişmeyi ve yenilenmeyi kabul etmedikleri ve ceditçilere karşı daha yumuşak davranmadıkları için eleştirir. “Ceditçileri” ise aşırı Batı hayranı, kopyacısı ve taklitçi oldukları, kendi geçmişlerine aşırı düşmanca baktıkları, milliyetçiliği dine karşı bir koz

²¹ Münire Kevser Baş, *Diriliş Taşları: Sezai Karakoç’un Düşünce ve Sanatında Temel Kavramlar*, Ankara: Lotus Yayınları, 2008, s.267.

²² Canan Olpak Koç, “Çıkış Yolu Arayışında Şairlerin Nesil İdeali ve Taha’nın Kitabı”, Editör. Ali Dursun, *Medeniyetin Burçları Sezai Karakoç Kitabı*, s.166.

²³ Karakoç, *Çağ ve İlham I: Metafizik Gerilim Şartı*, 9.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2015, s.55-56.

²⁴ Karakoç, *Çağ ve İlham I*, s.55-56.

gibi kullandıkları, dini küçümsedikleri ve eski ve yaşlı olana saygı göstermedikleri için eleştiriye maruz bırakır. Eğer böyle olmasaydı bu acı sonu yaşamayacağımızı dile getirir.²⁵ Günümüzde birçok problem gördüğümüz konunun altında yatan gelenekçi-modernist tartışmalarında Karakoç'un tutumunu ve eleştirilerini çok yerinde bulduğumuzu söyleyebiliriz. İki kutbunda eksik veya aşırıya kaçtığı yanlarını çok yerinde tespitleri ile ifadelendirmiştir eserlerinde.

b.Dinde Yenilenme: Tecdid, İhya, Islah

Sözlükte “yenilenme, yeni bir yol açma “ manalarına gelen tecdid kavramı bir şeyi aslına uygun bir şekilde yenileme işi anlamına gelir. Daha net bir ifadeyle; “Zaman içerisinde zayıflayan dinle irtibatın yeniden güçlendirilmesi” demektir.. “İhya” da yine aynı anlamda kullanılmaktadır.²⁶ “İhya, dinsel düşünüş biçimi içinde dinamik ve geliştirici bir ivmeye sahiptir.” Dinsel durağanlığın giderilmesi, yeniden canlanış ve inşa edilmiş anlamlarıyla dinamik ve geliştirici bir yöne sahiptir. “Islah ise daha çok reform anlamında kullanılsa da gelenekte gündelik hayatın tanzimini yansıtmaktaydı.” Bu kavramlar geleceğe dönük bir ütopyadan ziyade geçmiş tecrübelerden esinlenerek yeni bir girişimi ifade etmekteydi.²⁷ Kısaca bahsi geçen kavramlar İslam'ın ve Müslümanların geleceği açısından önem arz etmektedir.

Karakoç'un “tecdid” ve “ihya” kavramları bağlamında dinde yenilenme ve gelenek diyalektiği konusundaki görüşlerini dikkate alarak onu bir müceddid olarak nitelendirebiliriz. Bu anlamda *Çağ ve İlham* eserinde konuyla ilgili sözleri kayda değerdir :

Din yenilenmeye muhtaç değildir. Çünkü zaten her zaman yenidir. Bir dinin yeniliğini kaybetmesi demek, kendi özünden ayrılması, sapması demektir ki, tarihte bunun örnekleri, Tanrının birliği ilkesinden şu veya bu anlamda ayrılan Yahudilik ve Hristiyanlığın geçirdiği değişimlerde açık ve seçik olarak görülmektedir.²⁸

Bu bakımdan din yenilenmeye muhtaç değildir ama insanların “din kavrayış ve hazmedişleri zaman zaman bayatlama tehlikesiyle” karşı karşıya kalmaktadır Karakoç'a

²⁵Karakoç, *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı I*, 4.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2014, s.30-31.

²⁶ <https://islamansiklopedisi.org.tr/tecdid>, (15.03.2020)

²⁷ Necdet Subaşı, “İslam ve Modernizm- İhya, Tecdid ve Islah”, *İslama Giriş-Evrensel Mesajlar*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Dini Yayınlar, 2008, s.608.

²⁸Karakoç, *Çağ ve İlham I*, s.70.

göre. Her çağda gelen samimi din düşünürleri ve erenleri, bu bayatlamış yapıyı değiştirerek dinin özünden alınan ilham ve hızlarla insanoğlunun din yaşantılarını tazelemeye çalışırlar fakat bu çalışmalar dinde değişiklik yapma anlamına gelmez. Daha çok dinin ruhunu insana tekrardan aşılama ve insanlığı yeniden dinin aydınlığına kavuşturmak çabasıdır bu.²⁹

Karakoç, konuyla ilgili son olarak dinin değişmediğini ve değişmeyeceğini fakat insanın değişmiş ve kendi gururunun uçurumuna yuvarlanmış olduğunu söyler. İnsanlık bulunduğu uçurumdan çıkarak yeni bir değişimin sırrını aramalıdır. Arayacağı bu sır, dinde, Kutsal Kitap Kuran'da ve peygamberin yaşantı ve bıraktıkları hatıralarda gizlidir.³⁰

4. Gelenek ve Modern Dünyaya Geçiş

Karakoç'un gözünden modernleşme ve gelenek ilişkisini şöyle açıklayabiliriz: Onun için yenilenmek demek; "Geçmişini inkar etmek de değil, geçmişe mahkum olmak da değil... Geçmişe saplanma, geleceği inkar da değil. Şimdiki zamanı unutma, yani çağ dışı olma hiç değil. Belki geçmiş zamanla ilgileri tazeleme...Geçmiş zamanı, gelecek zamanı, şimdiki zamana getirmektir."³¹ Geçmişin tuttuğu ışıkla, zamanı yakalayabilir ve önümüzü aydınlatabiliriz. Onun modern dünyaya bakışı ve geçmişe olan ilgisi hep bu yönde olmuştur.

a. Batılılaşma

"Batı Rönesans, Reform, Fransız İhtilali, Sanayi devrimlerinden geçerek kendini değiştirdi ve bugüne gelebildi."³² Karakoç, Batı medeniyetinin oluşum sürecinde iki ana özelliği olduğunu söyler: Bunlardan biri Batı medeniyetinin özgün olmayışı, diğeri de İslam'a karşı bir savunma hareketi olarak çıkmasıdır.³³ Aslında bunlar Batı'nın zaafıdır bir bakıma. Kendi değerleriyle ortaya çıkamayan Batı, düşmanı gördüğü İslam Medeniyetini zayıflatarak varlığını korumaya çalışmaktadır.

---

²⁹Karakoç, *Çağ ve İlham I*, s.71.

³⁰Karakoç, *Çağ ve İlham I*, s.75.

³¹ Karakoç, *Diriliş Neslinin Amentüsü*, b.24., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2014, s.25.

³² Karakoç, *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı I*, s.23.

³³ Baş, *Diriliş Taşları*, s.30.

Doğu ülkeleri, özellikle Müslüman ülkeler, son iki asırdır “batılılaşma” içerisinde. Osmanlı İmparatorluğu yüzlerce yıl Batı’nın saldırılarına dayanmıştı fakat Batı’nın büyük endüstriyi kurmasıyla ve sömürgeciliği başlatmasıyla dengeler bozuldu. Batı yaptığı tüm yenilikleri topluca dayattı ama Osmanlı yeni bir güçle çıkamadı sonra Batı’nın diyeceklerini dinlemeye başladı. Batı ise çareyi direk söylemeyip kurtulma çarelerini gösteriyordu. Bu çareler “batılılaşma” dediğimiz olayı getirmiş oldu. Sonrasında malum olaylar ve imparatorluğun çöküşü ve bugüne geldik. “Aydınlarımız arasında bir batı hayranlığı ile çözümü batıya benzemekte gören bir grup oluştu.” O buna “batı mağdurluğu” der.³⁴ Kendi ifadesiyle, bu yaşananlar Karakoç’u Diriliş düşüncesine götürmüştür. Çünkü Diriliş esas itibariyle öze dönüştür batılılaşmaya karşı koyuştur.

Karakoç, Müslümanların yüzyıllardır süren bunalımlarının temelinde kimlik problemi olduğundan bahseder. Bu, bir kimliği yitirmek, yenilemek, yeniden kazanmaya çalışmak problemidir. Bir diğer deyişle ‘kişilik problemi’. İnsan ve toplum olarak en kişilikli toplum Müslümanlar iken, ilkin haclılar ve Moğolların, daha sonra da modern çağın yani Batı’nın hücumuna uğramışlardır. Bu yaşananların sonucu olarak da kimliklerini yitirme ya da en azından kuşku duyma durumuyla karşı karşıya kalmışlardır.³⁵ Karakoç, “Romantik bir batı hayranlığından çıkıp, ‘Batı kritiği’ dönemine girmekten söz eder Batı’ya daha tarafsız ve gerçek bakışlar atılmasının gerekliliğini vurgular. Ona göre Müslüman aydınının üç ödevi vardır: birinci ödev kendini; ikinci ödev Doğu’yu bilmek; üçüncü ödevde batı düşünce ve edebiyatını güçlü ve zayıf noktalarına varıncaya kadar bilmektir.”³⁶

Bizde yüzelli yıldır, “batılılaşma” denen bir akım, devlet ve toplumu kendi bin yıllık temelinden sarsarken, bunun bir gün dışa vurmaması mümkün müydü? Marksizmin şimdi Türkiye’ye sızması, dünya şartlarıyla birlikte bu “batı taklitçiliği” nin sonucudur. Türkiye’de modalaşan marksizm akımı, kapitalizm taklitçiliğinin meyvesidir. Zakkûm ağacından hurma beklenmez.³⁷

³⁴Karakoç, *Dirilişin Çevresinde*, 8.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2016, s.58-59.

³⁵Karakoç, *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi III Doğum Işığı*, 5.b., İstanbul: Diriliş Yayınları 2016, s.123.

³⁶Uçan, “Sezai Karakoç’un Günlük Yazılarında İnsana, Türkiye’ye, Orta Doğu’ya Batı’ya ve Dünyaya Bakış Açısı”, s.428.

³⁷Karakoç, *Varolma Savaşı I*, 5.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2015, s.35.

Batılılaşma olarak gördüğümüz durumun temelinde aslında İslam düşmanlığı yatmaktadır. Bir bakıma kara ile akın, iyiyile kötünün mücadelesi vardır dünya tarihi boyunca. Engelhardt'ın Osmanlı reformları ile ilgili Rusların görüşlerini şu cümlelerinde dile getirir: “ Türkler Türk kaldıkça, yani Hıristiyanlarla aralarında kesin bir sınır çizen Kuran-ı Kerim'in doktrinlerinden vazgeçmedikçe (reformlar, yenilikler) uygulanmaz.”³⁸ Batı, ancak milletimizi güçlü kılan değerleri yok ederek, yıkabileceğini bildiği için en büyük değer İslam'la bağımızı koparmaya çalıştı kanısına varabiliriz diye düşünüyoruz.

b. Kültür Karmaşası

Toplumun üyelerinin genel olarak paylaştığı bilgi, inanç ve değerler toplamı olarak tanımlanan kültür, bir halkın yaşama tarzıdır. Aynı zamanda bir insanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerden biridir.³⁹

Karakoç, kültür kavramının ne olduğu veya sınırlarından daha çok kültürün temeli, yerli kültür, kültürün korunması, geliştirilmesi ve kültür bilinci konuları üzerinde durur. Karakoç, kültürü din temelli bir olgu olarak kabul eder ve son birkaç yüzyıldır yaşadığımız kültür değiştirme serüvenimiz nedeniyle yaşanan birçok aksaklığın temelinde aynı sorun vardır. Türk aydınının bakış açısını bu noktada eleştirir. Onun bakış açısıyla kültür, inanç, düşünce, duygu, davranış arasındaki küçük köprücüklerdir. Bunlar arasındaki akımın düzenli olarak sağlanması gerekir.⁴⁰

Yazar yaşanan kültürel karmaşayı, “kültür kıyameti” olarak tanımlar. Bunu ruhun kıyameti, değerlerin kıyameti olduğunu ve bunun şuuruna varılması gerektiğini söyler. Karakoç'a göre “İslam inanç, düşünce ve edebiyat hayatı, medeniyet ve kültür atmosferi 13. miladi yüzyıldan sonra durgunlaşmaya başlamıştır. Artık Gazaliler, Muhyiddin ibn-i Arabiler, Mevlanalar, İbn-i Haldunlar yetişmez oldu (...) Bu durgunluk zamanla duraklama, düşmeye ve gerilemeye dönüştü.” Sonrasında yaşadığımız düşüşler bizi Batı kültürü taklitçiliğine götürdü, kendi kültür ve medeniyetimizden uzaklaşma, kopma eğilimi baş gösterdi. Tüm bunların sonucunda

---

³⁸D.Mehmet Doğan, *Batılılaşma İhaneti*, 34.b., Ankara: Yazar Yayınları, 2012,s.31.

³⁹ Kirman, *Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü*, s.196

⁴⁰Baş, *Diriliş Taşları*, s.211.

İslam dünyası hızlı bir çöküntü maddi ve manevi esaret dönemine girdi. Şimdilerde ise yeni yeni hareketlenmeler, yeniden uyanma görülmeye başlamıştır.⁴¹

Kültür değişimi, kültür buhranı, kültür çöküntüsü olarak tanımladığı bu durum için Karakoç çözüm olarak “yerli kültüre dönüş”, yerli kültürün canlandırılması gerektiğini vurgular. Karakoç’un deyimiyle kültürler üzerine ölü toprağı serpilmişçesine uyuşukluğa, umutsuzluğa, bir çıkmaza saplanmışlardır. Yaşanılan durum bize batı kültürüne kayıtsız şartsız teslim olmanın cezasıdır.⁴²Var olan vaziyeti şu şekilde özetler Karakoç; “...Eskisi yıkılmış yerine yenisi konulmamış bir kültür sorunu söz konusudur. Başka bir kültüre adapte olmak, başkasının kalbiyle yaşamaya çalışmak gibidir. Burada bir doku uyuşmazlığı yaşanmaktadır.”⁴³

Said Halim Paşa bir sözünde kültür değişiminin varacağı boyutları şu sözleriyle ifade eder: “Her değişikliğin iyilik işareti olduğu inancını taşımak, acayip bir düşünce ve gaflettir. Çünkü gerileme ve çöküşler de ancak örf ve adetlerin değişmesiyle olur.”⁴⁴Anlaşıldığı üzere toplum, kendine özgü unsurların yoksulu olmaya başladığında doğal olarak bir çöküş ve gerileme sürecine girmektedir. Sezai Karakoç, hakim kültürlerin birer zulüm kültürleri haline geldiğini, insanı insanlık dışı bir köleliğe doğru götürdüğünü de söyler.⁴⁵

c. Toplumsal ve Dini Krizler

Dünya üzerinde yaşanan bazı gelişmeler, -sanayileşme ardından gelen sömürgecilik gibi- farklı fikirleri, ideolojileri doğurmuştur. Bu ideolojiler, eğilimi olan diğer anlamıyla kimlik bunalımında olan ülke ve milletleri sarmış ve etkisi altına almıştır. Kapitalizm ve Marksizm bunların en önemlileridir.

(1). Kapitalizm

“Kapitalizm (Capitalism) üretim araçlarının özel kişiler elinde bulunmasını ve ekonomik hayatın bireylerin serbestçe verdikleri kararlarla yürütülmesini öngören bir

---

⁴¹Karakoç, *Sur*, s.143-144.

⁴²Karakoç, *Sütun: Günlük Yazılar II*,7.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2015, s.90-91.

⁴³ Baş, *Diriliş Taşları*, s.212.

⁴⁴ Said Halim Paşa, *Buhranlarımız*, ed. M. Ertuğrul Düzdağ, Kervan Yayınları (Tercüman 1001 Temel Eser)

⁴⁵Karakoç, *Çağ ve İlham I*, s.22.

ekonomik sistemdir.”⁴⁶ Görüldüğü üzere Kapitalizm özel girişimi ve özel mülkiyeti teşvik eden bir ekonomik yapı öngörmektedir.

Bu konuda Karakoç şunları söyler:

Kapitalizme göre, mülkiyet, mutlak anlamda, tek kişiye aittir. Her kişi, kendi başına (mal) ı ele geçirdikten sonra da başkasının gölgesini bile ondan uzak tutmak ister. Bunun, “başkaları cehennemdir” görüşünden en ufak bir farkı yok. (...) işte kapitalizmin ana felsefesi; işte güçlünün güçsüzü ezmesinin ve işte proletaryanın doğuşuna meydan verilmesinin ve işte emperyalizme kadar varan sömürmenin temel felsefesi...⁴⁷

Sezai Karakoç tarihi, hakikat savaşı ve hakikate karşı savaşlar olarak yorumlar. İnsanları ise hakikate uyanlar, sağcılar; karşı çıkanlar, solcular olarak iki gruba ayırır. Bu anlamda kendisinin sağcı olduğunu söyler. Kapitalizmi solun bir yüzü, komünizmi diğer yüzü olarak görür ve bu ikisine nefretle bakar.⁴⁸Karakoç, Batı'nın Sağ'ı sadece ekonomik görüş olarak bir ideoloji gibi tanımlamasına karşı çıktığını görüyoruz.

Kapitalizm de “aşırı” bir akımdır. Tekelcilik, insanı sömürme, ülkeleri köleleştirme, dine karşı bağlılığı kemirme, paraya ve insana taptırma gibi insanı küçülten, alçaltan yozlaşmaların kaynağı da bu akımdır.⁴⁹

Karakoç, kimlik krizine girmiş toplumların batıdan gelen rüzgarlara kapılışını şu sözleri ile ifade eder:

Sosyalizm, komünizm, liberalizm, nasyonalizm, faşizm ve benzerleri, hep Avrupa esintileri, hep kültür ve medeniyet kişiliğimizi yitirişimizin sonucunda bize doğru esmiş sam yelleri.⁵⁰

(2). Marksizm- Komünizm

Marksizm genel olarak Karl Marx ve Frederick Engels tarafından ortaya atılan felsefi, ekonomik ve toplumsal fikirler bütünüdür. oluşturduğu bir ideoloji olarak

⁴⁶Kirman, *Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü*, s.176.

⁴⁷Karakoç, *İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü*,14.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2015, s.29.

⁴⁸Karakoç, *Diriliş Neslinin Amentüsü*, 24.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2014, s.13.

⁴⁹Karakoç, *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı I*, s.146.

⁵⁰ Karakoç, *Sur*, s.145.

tanımlanır. Marksizm, var olmuş ve var olan toplumlara ilişkin bir analiz ve açıklamadan, özellikle de kapitalist topluma yönelik bir eleştiriden oluşur.⁵¹

Karakoç, toplumsal değişme ve gelişmeyi açıklarken, tüm etkenler arasından ekonomi etkenine özel bir önem ve ağırlık verir.

Komünizm, aşırı bir akımdır. Anarşiden beslenir, terörü doğurur. Yani öyle bir zakkum ağacı ki, kökü anarşi, yemişi terördür. İnsan yaratılışına aykırı, insan ruhunun özgürlüğünü yok eden bir kölelik ve zulüm rejimidir komünizm.⁵²

Karakoç'un ifadesiyle "Komünizm'de, cehennem bizzat insandır. Değil topluma, bir tek insan bile güven yoktur." Bu sistem insana hiçbir eşyayı teslim etmez, o kadar bile güven duymaz insana. Komünizm, görünüşte mülkiyeti reddeder fakat insana güvenmeyip hiçbir mülkü teslim etmemesi, ona layık ve sahibi olarak görmemesi aslında mülkü yücelttiği anlamına gelir. Komünizm'in insana bakışı toplum üzerindedir, ona bir birimin unsuru olarak değer verir yoksa tek başına çok da anlam ifade etmez.⁵³ Aynı zamanda Komünizm'i din karşıtı olarak tanımlar Karakoç:

Komünizm ise, dine cephe almış olduğunu açıkça ilan etmektedir. Siyasetle de, Müslümanların bölünmüş ve parçalanmış durumunu sömürmekte, kapitalizmle kah çatışarak, kah uzlaşarak, İslam bölgelerine bir daha gitmemek, çıkmamak üzere yerleşmeye çalışmaktadır.⁵⁴

B. DIRİLİŞ DÜŞÜNCE SİSTEMİ VE DİN

Karakoç'un düşünce sisteminin temelinde yer alan metafizik kavramı, diriliş kavramına özgün şeklini verir. Ruh ancak ezeli ve ebedi olandan beslenir. Bu nedenle Dirilişin arka planında güçlü bir İslam metafiziği olmalıdır.⁵⁵ Bunun yanında biz biliyoruz ki "Din, her zaman insan davranışlarının çoğunun arkasında itici bir güç olagelmıştır. Din, özsel ve asli akidesiyle birlikte, insan ve toplum için bir hayat rehberi ve toplumsal ilişkilerini düzenleyen bir deniz feneri gibidir."⁵⁶

Karakoç'un dine bakış açısından yola çıkacak olursak eğer; "Allah katında din İslam'dır mutlak ölçüsü ile bakarak, tarihçilerin ve sosyologların tespit

⁵¹ Kirman, *Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü*, s.208.

⁵² Karakoç, *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı I*, s.146.

⁵³ Karakoç, *İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü*, s.30.

⁵⁴ Karakoç, *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi I*, 5.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2015, s.162.

⁵⁵ Baş, *Diriliş Taşları*, s.250.

⁵⁶ Abdurrahman Kurt, *Din Sosyolojisi*, 21.b., Sentez Yayıncılık, Bursa, 2019, s.42.

ettikleri dinlerin (İslam hariç), din olmadıkları, olamadıkları görüşündedir.” Din adıyla bahsedilen tarihi insan duygularını incelediğinde bu sonuca ulaşılır şekilde bir açıklama yapar. Sonrasında İslam dininin başlıca özelliklerini sıralar; “Ezeli ve ebedi, tek bir yaratıcıya, yaratıcının insan için tertip ettiği mutlak bir düzene (...) ve bütün hesapların görüleceği ebedi bir gelecek ve öte dünyaya inanma ve bu inançlara göre yaşamadır.” Kısaca: “Allah’a iman, ahirete iman, üçüncüsü ise Allah’ın, ferdi ve ictimai olarak gerçekleştirilmesini istediği ve hesabını soracağı düzene inanış ve bu düzeni gerçekleştirmek”. Bütün bu özellikleriyle İslam içerisinde ahlaki, ictimai, siyasi hatta iktisadi sistemleri barındırır. Diğer bir ifadeyle “İslam’a, onun bir ahlak sistemi var diye İslam ahlaktır deyip geçilemez. Onun bir devlet düşüncesi ve teklifi var diye, bir devlet doktrinidir denip geçilemez.⁵⁷

Anlaşıldığı üzere Karakoç’un dinden kastı sadece İslam’dır ve İslam’ın da kendi içerisinde bir bütünlük arz ettiğidir.

Buradan hareketle Karakoç’un diriliş görüşünü şu şekilde özetleyebiliriz;“Diriliş, manevi pencerelerin örtüsünü kaldırmak demektir”. O, kişi ve toplum, materyalist bir havada bunalıp kalmasın diye, ruh aleminin tüm gizli definelerinin yeniden gündeme getirilip, devreye sokulması amaç ve metotlarının tamamına “Diriliş” adını vermektedir.⁵⁸

İnsanı ancak inancın diriltebileceğine inanır. Ona göre insan, sonsuz olan Allah’a inanarak, yüzünü ona dönerek, peygamber ruhlarının ışığından bir aydınlık olarak dirilir. “Diri olan Kuran’dan, umut, ilahi sevinç, merhamet ve hikmet dersi olarak dirilecektir. İnsan Müslüman olmakla dirilir. İslam ve Kuran çerçevesiyle dirilecektir Müslümanlar...” Karakoç diriliş hareketini, amentüyü tekrardan yaşamaya başlamak olarak görür. Çünkü ona göre Diriliş, Allah’a inanmak, Kuran’a inanmak, peygamberlerin getirdiği yolun doğruluğuna inanmaktır.⁵⁹

Karakoç’un İslam algısı ve bunu bir toplumun kurtuluşu olarak pratiğe dökmesinin bir diğer adı olan “Diriliş” düşüncesinin dini boyutu, din ile diğer bir ifadeyle İslam’la olan bağlantısı hem metafizik boyutu hem de sosyal yönüyle her anlamda iç içedir. Adeta Karakoç, Dirilişi İslam’a indirgemıştır. “İslam’ın insanda

⁵⁷ Sezai Karakoç, *İslam*, 15.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2015, s.7.

⁵⁸ Baş, *Diriliş Taşları*, s.250

⁵⁹ Baş, *Diriliş Taşları*, s.250.

(toplumda) hayat bulmasıdır Diriliş". Bu bağlamda daha özele inip vahyin, peygamberin ve en önemlisi Kuran'ın diriliş düşüncesindeki rolünü açıklamaya çalışacağız.

Karakoç'a göre vahiy, Kuran ve peygamber İslam'ın üç asli unsurudur. Şimdi onun bakış açısıyla bu kavramları ele alabiliriz.

1. Vahiy

Vahiy, üzerine tartışılacak ve ispatlanacak bir alan değildir. "Ancak insanın kendi kendini ikna ederek, kendine ispat ettiği veya inkar ettiği bir bilgidir." Oluşturduğu dünya görüşünün temelini vahyi koyan Karakoç, "peygamberin mutlak hakikati idrak hali" olarak ifadelendirir. Peygamberler hakikate en çok yaklaşan insanlardır. Vahiy bir bakıma peygamberin şahsında insanoğlunun tümüne hitaben, yaratıcıdan gelen mesajdır. Vahiy haliyle mutlağın, diğer bir ifadeyle yaratıcının kendini anlatması, tanıtmasıdır. İnsan gerçeği, her ne kadar akla sahip olmuş olsa da vahiyle kavramıştır. "Peygamber muştusu vahiy, insanı zamana mahkum olmaktan kurtaran kutsal bilginin kaynağıdır."⁶⁰ Böylelikle vahiy insana, aklıyla erişebileceği bilginin ötesinde farklı bir alemin kapılarını aralar. Özetle insan aklı, sınırsız alemin sırlarına ancak vahiyle erebilir.

Toplumu içine saplandığı bataklıktan kurtaran ilhamdan uyarıcı faktör, vahiydir. Vahiy toplumu derinden derine yeniler, diriltir, ayağa kaldırır ve yükseltir. Zaten ilhamlar da, vahyin tarih içinde tekrarlına tekrarlına insan ruhunda doğurduğu bekleyiş uyarılığından doğmaktadır.⁶¹

Karakoç'a göre "İslam Medeniyeti'nin ilham kaynağı vahiydi"; tarih içerisindeki bütün atılımları, bu vahiy kaynağından gelen ilhamlar, imanın Kuran'la temas etmesiyle meydana gelen ışık ile oldu. Karakoç, ilhamın sadece kişilerin içinde değil toplumların içine de doğabileceğini ve hızla yayılacağını söyler; tam umutların tükendiği bir anda gelir ilham. Toplum düşüşe geçmiş ve çekmediği kalmamıştır. Artık o durgun şaşkın bitkin, ölü toplum birden canlanır. Yeni ve yenilmez bir güç kazanır.⁶²

---

⁶⁰ Baş, *Diriliş Taşları*, s.333.

⁶¹ Karakoç, *Çağ ve İlham I*, s.33.

⁶²Karakoç, *Çağ ve İlham I*,s35-36.

Vahiy medeniyetinin doğrudan doğruya gerçekleşmesi Peygamber ve halifeler dönemiyle oldu. Emeviler onun bir uzantısıdır. Abbasi- Endülüs medeniyetleri tazelenen ilhamların sonucuydu. Toplum, bir vakitler gerçek olan rüyasını asla kaybetmiyor, bir silkinişte onu diriltiyordu şu veya bu şartlarda(...) Babür ve Fatih Rönesansları da böyle. Osmanlı Medeniyeti, İslam'dan aldığı ilhamla yaptığımız son hamleydi(...) Toplumların hayatlarında da düşüşler veya yenilgiler olması olağandır. ⁶³

2. *Kuran*

Karakoç'a göre, her büyük gelişme dönemine, bir şeriat, bir peygamber ve bir kitap gerekmiştir. *Tevrat, Zebur, İncil, Kuran* birer birer bunun için geldiler. İlk üçüne insan eli değip, sahiliklerini kaybedip, bozulunca, sonra Kuran ve İslam gelmiştir. *Tevrat, Zebur, İncil, Kuran*'da toplanıp, onun içinde eriyip, yoğrulmuştur. Böylelikle mutlak hakikatin teklifi gibi kitabı da tek oldu. "Kuran, mutlak hakikatin ebedileşmiş abidesi olarak, ideal bir mümini ve ideal İslam cemiyetini, milletini, yani değişmeyen üstün insanlık düzenini, mutlak hümanizmayı getiren mutlak kitaptır."⁶⁴

Karakoç, Kuran'a bağlı kalmayı ve toplumun O'na bakış açısının olması gereken düzeyini şu sözleriyle ifade eder:

Evet, ilâhi ölçü hiç şaşmadan ebedi olarak hükmünü yürütmektedir: bir toplum iyilikten, doğru yoldan ayrılmadıkça Allah da o toplumu doğru yoldan ayırmaz; ama bir toplum gün gibi açık gerçeği, İslam'ı, Kuran yolunu bırakır da karanlıkların peşine takılırsa, yoldan çıkarsa, Allah da onun yolunu büsbütün karıştırır, onu büsbütün şaşırır. Sanki o toplumdaki iyi, güzel ve doğru, bir rüzgarla silinmiştir. Güzel, doğru ve gerçek sesler kaybolmuş, çirkin, kötü ve yalan sesler ortalığı çınlatmaktadır.⁶⁵

Sezai Karakoç, "...İmanını kaybetmiş milletler, ilhamlarını da kaybederler. Biz tekrar tüm toplum olarak imanımıza dönmeliyiz. Kuran, vahyin mucizesi, bize yeniden ilham kaynağı olmalı ve insanlığa yeniden onun sesini duyurucu yeni insanı biz yoğurmaliyiz." Cümleleriyle Kuran'ın İslam toplumunun dirilişindeki gücüne atıf yapar.⁶⁶

⁶³ Karakoç, *Çağ ve İlham I*, s.36-37.

⁶⁴ Sezai Karakoç, *İslam*, b.15., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2015, s.37-38.

⁶⁵ Karakoç, *Çağ ve İlham I*, 9.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2015, s.12.

⁶⁶ Karakoç, *Çağ ve İlham I*, s.38.

İslam toplumunun yeniden varoluşu Karakoç'a göre, Kuran'a dönmesiyle vuku bulacaktır. "Yeniden doğuş" , diğer anlamıyla diriliş mutlaka Kuran'a dönüşle başlayacak değişim ve oluşumların adıdır. Toplum olarak gerçek bir diriliş başka bir ifadeyle yeniden doğuşumuz Kuran'ın ilkelerine dönmekle olacaktır. "İslam Medeniyeti, Kur'an Medeniyetidir. Özü, tohumu, anayasası Odur. İslam toplumu, İslam insanı, İslam kenti, O'nun gerçekleşmesi, dışa vurmasıdır." ⁶⁷

Karakoç, günümüz Müslümanlarının "yitirilmiş cenneti" olarak görür Kuran'ı. O'ndan uzaklaşmış olmayı cehennemi dünyada yaşamak olara tasvir eder ve tekrardan bulunması gerektiğini ısrarla savunur. ⁶⁸

Yine o, Müslümanlardan Kuran'a ölü bakışını terk etmelerini istemektedir. İslam'ın dirilişini Kuran'ı anlamak amaçlı yürekten ve candan bir bakışla olmasının önemini vurgular. İslam, ilk günkü tazeliğiyle capcanlı Kuran'da vardır. Birey ve toplumlar Kuran'a doğru giderek İslam'ı bulmalıdırlar böylelikle; dirilişe erebileceklerdir. Karakoç'a göre Kuran'dan uzaklaşan bir toplum ya da birey çöküş içerisinde. Bundan dolayı da medeniyetten, hakikat medeniyetinden uzaktadırlar. Biz Kuran'a yöneldiğimizde o bize koşar adım gelecektir ve bizi iyileştirecektir. ⁶⁹

Karakoç'un eleştirdiği ikinci husus ise günümüzde Kuran-ı Kerim'in camilerimizde ve diğer mekanlarda yalnızca o muhteşem ahengi için dinlendiği hususudur. "Onun hem ses hem mana itibarıyla mucizevi oluşu yadsınamaz bir gerçektir. İnsan kalbinin buna ihtiyacı vardır. Bireyin özsel değişimine katkı sağlayan bir yönüdür onun. O ses insanı alıp en yüce alemlere çıkarır." Fakat bu birey ve vahiy arasındaki en asgari bağ, asgari Müslümanlık derecesidir. Devamında Karakoç; Kuran'ın sadece ölüler için okunmasını da bu minvalde değerlendirir. Bu ve benzeri yaklaşımları yeterli bulmaz. Kuran'dan alınacak olan tam alınamamış ve O'nun ilkeleri tam kavranamamış kanaatindedir. ⁷⁰ Karakoç'un fikirlerinden yola çıkarak diyebiliriz ki onun görüşlerinde Mehmet Akif esintileri oldukça fazladır.

---

⁶⁷Karakoç, *Sur*, s.76.

⁶⁸Karakoç, *Sur*, s.77.

⁶⁹Karakoç, *Sur*, s.76.

⁷⁰ Karakoç, *Sur*, s. 76-77.

Karakoç, İslam dünyasına çözüm olarak sunduğu Diriliş Düşüncesi'nin özüne Kuran'a dönmek, O'nu tekrar yaşamaya başlamak, hayat anlayışımız ve dünya görüşümüz haline getirmek ile olacağının altını çizer. Doğaya, insana, topluma, devlete, eşyaya kısaca tüm varlıklara olan bakışımızı Kuran'ın ilkelerine göre, Kurani bakışla olması gerektiğini söyler. Girilen krizden ancak bu şekilde kurtulabiliriz.⁷¹

İşin özünü Karakoç'un şu sözlerini tekrar ederek özetleyebiliriz: "İmanını kaybetmiş milletler ilhamlarını da kaybederler. Biz tekrar toplum olarak imanımıza dönmeliyiz." Kuran, vahyin mucizevi öğretisi, biz Müslümanlara tekrardan ilham kaynağı olmalıdır. İlhamımız kendi medeniyet ve kültürümüzün içindeki ilhamdır. İlhamın anahtarı terk ettiklerimizdedir. İslam toplumu, diriliş ilhamını bu şekilde bulacaktır.⁷² Karakoç'un Kuran'dan ilham alıp dirilişi gerçekleştirme mottosu bize Akif'in "Doğrudan doğruya Kuran'dan alıp ilhamı/Asrın idrâkine söyletmeliyiz İslamı"⁷³ mısralarını bize hatırlattı. Bu fikirler yadsınmaz derecede Karakoç'un Akif ile olan düşünce benzerliğini ortaya koymaktadır aynı zamanda.

3. Peygamber

Peygamber kavramını M. Kirman'ın tanımladığı şekliyle değerlendireceğiz:

Peygamber (Messenger): Tanrı, görünür ve görünmez dünya, insan, kurtuluş gibi konularda insanlara yol göstermesi için Tanrı tarafından özel olarak seçilen ve almış olduğu ilahî mesajları ve öğretileri insanlara ileten elçi. Bireysel karizma sahibi olan peygamberler, geçmiş olayları ve kutsal metinleri yorumlama ve duyguları ilahi gerçekle bütünleştirme yoluyla taraftarlarını harekete geçirirler. İslam inancı açısından, peygamberlerle diğer insanlar arasında maddi yaşayış bakımından bir ayrılık, insan olmak bakımından bir farklılık yoktur. Peygamberi diğer insanlardan ayıran şey, masum olmak, güvenilir olmak, doğru sözlü olmak, ileri görüşlü olmak ve mesajları iletmek gibi özelliklerdir...⁷⁴

Bu yorum, İslam literatüründeki klasik peygamber tanımları ile benzerlik gösterse detam olarak karşılığı olduğunu söyleyemeyiz.

Sezai Karakoç'a göre peygamberler,İslam toplumunun kurucularıdır; "Peygamberler insana olduğu gibi toplumlara da hitap etmişler, şartların elverdiği

⁷¹ Karakoç, *Sur*, s.78.

⁷² Karakoç, *Çağ ve İlham I*, s.35-38.

⁷³ Mehmet Doğan, "Mehmet Akif Ersoy Hayatı, Mücadelesi, Eserleri ve Tesirleri" *Vefatının 75. Yılı Anısına Mehmet Akif Ersoy*, Ankara:Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2013, s.15.

⁷⁴ Kirman, *Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü*, s.254.

ölçüde toplum ve devlet kurmaya da çalışmışlardır.”⁷⁵Anlaşıldığı üzere peygamberler sadece bireysel olarak insana değil, topluma karşı da sorumludurlar.

“Peygamberler, yolumuzu aydınlatan bir meşale, bize yol gösteren birer sancaktardır. Bizler de onun yolundan gitmeliyiz”, der Karakoç. “Biz diriliş erleri son peygamberin sancağı altına sığınıyoruz.”⁷⁶

İlk insan ve ilk peygamber Adem'den, son peygamber ve en üstün insan olan Hz. Muhammed'e kadar bütün peygamberler, içinden çıktıkları toplum ve ülkelerin en ölü, en umutsuz, en cansız zamanlarında gelmişler, onlara aşk ve umut, canlılık ve aksiyon, fikir ve medeniyet getirmişler, onların dirilmelerini hazırlamışlardır.Yıkıntı ve çöküntü halindeki topluluklardan fevkalade topluluklar kurmuşlar, çıkarmışlardır.⁷⁷

Peygamberler, Allah'ın insanlara gönderdiği yol gösterici, rehber ve önderleridir. Onlara verilen vahiy ışığıyla aydınlatırlar insanlığın yolunu. İnsanlar maddenin karanlığında kaybolduklarında vahyin ışığı ile onlara doğru yolu gösterirler. Fakat tarih boyunca tekrarlanan husus peygamber sahnedeki çekilince insanlar peygamberin açtığı aydınlık yoldan sapmışlar ve eşyanın karanlığına düşmüşlerdir. İşte tam burada “ İnsan, toplum ve devlet hayatına Tanrı ışığını taşıyan ve insanın iki dünya mutluluğunu getiren odur.” Peygamberin öğretisine tabi olan inananlar tam manasıyla ideal insanlar" olma yolunda ilerlerler. “Keskin bir değişimdir bu yaşanan inkar boyutundan iman boyutuna atılan kutsal bir adım. Mümin imanla inkarın savaşında ne kadar dayanıklı olursa imtihanını o kadar kazanmış demektir.”⁷⁸

Allah'ın, peygamberlerin insanlarla olan mücadelesine çizdiği evrim diğer anlamıyla dine koyduğu ilahi kural gereği tamamlanması gerekti ve son peygamber Hz. Muhammed'in gelişiyle bu tamam oldu. “Allah tüm insanlığı kurtaracak, kendi ışığına çevirecek en büyük peygamberini gönderdi (...)O tam bir kitapla ve büyük mucizeyle geliyordu.Allah'a bağlı olan ideal insan, ideal toplum ve ideal devlet onun zamanında gerçekleşmişti."Din ve peygamberlik böylelikle tamam olmuştu. Kuran-ı Kerim, değişmez kitap onlara her an Allah'ın ışığını insanlara tutmuştur. Peygamber ve insanın

⁷⁵ Karakoç, *Çağ ve İlham I*, s.56-57.

⁷⁶ Karakoç, *Diriliş Neslinin Amentüsü*, s.11.

⁷⁷ Karakoç, *Dirilişin Çevresinde*, s.82.

⁷⁸ Karakoç, *Kıyamet Aşısı*, s.111-113.

birbirine yaklaşmasından yeni mutlu bir çağ doğacaktır. Diğer anlamıyla peygamberlere yaklaşırsa insanlık kurtuluşa erecektir. Kuran sitesini gerçekleştirecektir.⁷⁹

C. İSLAMCILIK BAĞLAMINDA DİRİLİŞ

Dirilişin İslam'ın siyaset boyutunda nasıl bir bakış açısı olduğunu ifade etmeye çalışacağımız bu kısımda özet olarak "İslamcılık" nedir ne değildir ile konuya giriş yapabiliriz. Sonrasında Karakoç'un Diriliş düşüncesinin İslamcılıkla olan bağıını ifade edeceğiz.

İslamcılık Kirman'ın sözlüğünde en basit tanımıyla; dünyadaki bütün "Müslümanları İslam Birliği altında toplama fikri ve bu amaçla ortaya konan her türlü çaba..." olarak tanımlanır. 19. Yüzyılda II. Abdülhamit zamanında İslamcılık fikir olmaktan çıkıp eylem haline dönüşmüştür. İslam bir dindir, İslamcılık ise bu dinin ideojileşmiş şeklidir. İslamcılığın ana görüşü; İslamiyet modern olanı yakalayacak, modern gelişmelerde müslümanın bakış açısını belirleyecek, yönlendirecek ve değişimi açıklayıp, hayatın her alanına etki edebilecek evrensel, siyasi, sosyal kuram haline gelecektir.⁸⁰

İslamcılar her ne kadar 'tek dişi kalmış canavar' Batı'ya karşı tavır alsalar da onun gücünü inkar etmiyorlardı... Hem modernizme kapı açmak hem de onun ürettiği kültüre 'hayır' demek gibi bir durumda kalıyorlardı; bir yandan da Batı'dan gelen modernist kurumları da ithal edip onu yerleştirmek istiyorlardı.⁸¹

İslamiyet, tüm modern gelişmelere açık, cevap verebilen, ihtiyacı karşılayan bir dindir. Gerektiğinde Batı'nın üstün özellikleri alınır ve İslam toplumu ilerletilir. İslamiyet'in de bir milliyet prensibi vardır ve Müslümanlar bunun etrafında siyasi bir topluluk haline gelebilirler. Görüldüğü üzere "İslam'ın siyasal yüzünü öne çıkaran, bireysel alandan kamusal alana taşınabilen, hayatın her alanına hakim ve müdahil aktif bir din öngörür İslamcılık fikri." İslam dini zaten güçlü bir toplum modeli sunar mensuplarına. Sosyal hayatı düzenleyen Tanrı ilkeleri ile bir sosyal düzen getirir ve bunun toplumsal hayata aksettirilmesini ister. Kısacası İslam sadece manevi bir yolculuk, bireysel bir dindarlığı yeterli görmez. "İslam hem Kuran'ın buyrukları hem de Hz. Muhammed'in uygulamaları açısından, ilk geldiği andan itibaren siyasal konulara

⁷⁹ Karakoç, *Kıyamet Aşısı*, s.119..

⁸⁰Kirman, *Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü*, s.164.

⁸¹ Sabit Kemal Bayıldiran, *Sezai Karakoç'un Coğrafyası*, 1.Basım, İstanbul: Komşu Yayınları, 2015, s.1

da değinen içkin muhtevası ile sadece bireysel ve ahlaki gelişime vurguda bulunmayarak, bu gelişimin toplumsal hayat üzerindeki tezahürlerine dikkat çekmiştir.” İslam’ın bir yüzüyle de sosyal düzen tasarlayıcısı diyebiliriz. İslam dininin “Emr-i bi'l ma'rûf ve nehy-i ani'l münker” ilkesi, her müslümanın yerine getirmekle sorumlu olduğu; iyiliklerin her alanda hakim kılınması, kötülüğün engellenmesi ancak siyasi bir otoritenin varlığı ile daha garanti hale gelecektir. Bir bakıma adaletin sağlanması için İslam’a bağlı veya onun ilkelerini benimsemiş bir devleti gerekli kılar. Bu da İslam’ın toplumsal hayatla olan, siyasi, hukuki, ekonomik ve diğer alanlarda ilişkisini bizlere göstermesi açısından önemlidir.⁸²

Tam da bu noktada söyleyebiliriz ki Karakoç’un Diriliş düşüncesi bize hayatın içinde, hayata müdahil, her alanda ilerleme gösteren İslam fikrini sunar. O bize “ideal bir Müslüman portresi” çizer bununla birlikte Müslümanların birliğini ısrarla savunur . “İslam Birliği Tezi” ve “İslam Medeniyeti” kavramlarıyla da meseleyi taçlandırır.

Bu bağlamda Karakoç, “medeniyet” kavramını insan yaşamıyla doğrudan alakalı ve onu kapsayıcı bir kavram olarak zamana ve insana bakan iki ana yönüyle niteler. Ana özelliklerden biri tarih olgusudur. Ona göre medeniyetin bu boyutu ilk insandan beri tüm insanlık tarihini ilgilendiren tarihi süreçtir. İkinci boyutu ise insana bakan yönüdür ve sadece maddi ihtiyaçlarımızdan ibaret olmayan manevi- ahlaki yönümüze de hitap eden, manevi ihtiyaçlarımızı da karşılayan bir yöne sahiptir medeniyet onun için.⁸³ Dirilişin Medeniyet kavramına yüklediği anlam büyüktür. Diriliş pratiğe dökülmüş, insanı her yönüyle kapsayan, bütün ihtiyaçlarını gözetken özellikle manevi alanı boş bırakmayan bir özelliğe sahiptir medeniyet. İslam Medeniyeti ise bunun yaşatıcısı olmuştur her daim.

Önceleri, İttihad-ı İslâm, Panislâmizm gibi terimlerle daha sonra ise İslâmcılık ifadesiyle adlandırılan, İslâm dünyasının birliği, bütünlüğü ve güçlü bir şekilde ayağa kalkması amacına matuf düşüncelerin, Sezai Karakoç’ta, içi çok yetkin bir şekilde doldurulan “İslâm medeniyeti” adıyla temellendirilerek dile getirildiği görülür. Toplumsal olgu ve olayları anlama ve açıklamada temel çerçeve olarak ele aldığı medeniyete dair hem kavramsal hem de tarihi-sosyolojik bakımdan geniş hacimli yazılar kaleme alan Karakoç medeniyeti, bütün insanlığa hitap eden vakia olarak düşünür ve onun tek kişiye ya da

⁸² Muhittin Bilge, “İslamcılık ve Sezai Karakoç”, Diriliş Dünya Görüşü ve Sezai Karakoç Sempozyumu, 2015 s.1.<http://www.akmb.gov.tr/Etkinlik.aspx?Id=1218>, (06.01.2020)

⁸³Volkan Binici, *Sezai Karakoç'ta Medeniyet Kavramı*, (Yüksek lisans Tezi), İstanbul: Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, s.29.

insanlığa dönük cephesiyle, insanın sadece fiziki ihtiyaçlarına cevap veren bir sistem değil, aynı zamanda, manevi, ahlakî, metafizik ve kültürel ihtiyaçlarını da karşılama amacı taşıdığını ifade eder.⁸⁴

1. İdeal İslam Devleti ve İslam Birliği Tezi

Karakoç *İslamın Dirilişi* eserinde, İslam Dünyasında Müslümanların yaşadığı sıkıntıların, sorunların çözümü için İslam Birliği tezini öne sürer ve savunur. İçimizdeki Batı tipi aydınlara göre, yeni doğan İslam düşünce ve idealleri bir çeşit pasif faşizm olsa da İslam birliği düşüncesinin doğmasına engel olamamışlardır. Bu tezin doğmaması için gerçekten büyük çaba harcamışlar fakat engelleyememişlerdir. Bundan sonraki nesiller bu fikri, tezi daha çok benimseyip ileriye götüreceklerdir.⁸⁵

“İslam dünyası, Birinci dünya savaşına kadar yeniden ayağa kalkmasını Osmanlı devletinden bekliyordu. Osmanlı devleti, yeni çağdaki tek büyük İslam devletiydi. Kültür, siyaset ve ideolojik hedefleriyle bütün İslam kütlesini temsil ediyordu. Arap, Hint, Kafkas ve Türk ellerindeki, Afrika’daki Müslümanların yüzü hep ona dönüktü.” II. Abdülhamit bu konuda çok güzel ilgiler kurdu fakat bunun yemişlerini göremeden tahtan indirildi. Cihan harbinden sonra Türkiye hariç bütün İslam devletleri Avrupalıların eline geçti. II. Dünya savaşına kadar bu böyle gitti. Bu durum bağımsızlık imkanı verdi. Bazı İslam ülkeleri bağımsızlık elde ettiler.⁸⁶

“Pakistan’da Mevdudi Hareketi, Mısır’da Müslüman Kardeşlerin Davranışı, Türkiye’de... Büyük doğuculuk, İslam dirilişinin ilk düşünce, inanç ve aksiyon akımlarıdır.” Karakoç, İslam Tezinin sadece bir düşünce veya ütopya olarak kalmadığını hatta uluslararası alanda da çok dikkat çektiğini iddia eder.⁸⁷

Karakoç, İslam Birliği Tezi açısından, müslümanların siyasal alanda da güç kazanmak ve bir yığından fazlasını oluşturabilmeleri için bir araya gelmeleri gerektiği görüşünü ısrarla savunur. İslam devletlerinin, özellikle Ortadoğu ülkelerinin bir pakt içerisinde birleşmeleri gerektiğini söyler. Ona göre kurulan “İslam Paktı” zamanla

⁸⁴ Bilge, “İslamcılık ve Sezai Karakoç”, s.6.

⁸⁵ Murat Ceylan, *A.Sezai Karakoç’un Eserlerinde Diriliş Anlayışı*,(Yüksek Lisans Tezi), Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, s.31

⁸⁶ Sezai Karakoç, *İslamın Dirilişi*, 17.b, İstanbul: Diriliş Yayınları, 2016, s.18-19.

⁸⁷Karakoç, *İslam’ın Dirilişi*, s.22.

büyümeli ve Endonezya, Nijerya ve Fas'a kadar uzanan İslam halklarını da kapsamalıdır. Böyle güçlü bir bloğun etrafında Asya, Afrika ve Amerika'daki ezilen halklar da toplanacaktır.⁸⁸

Dirilişin günümüzde geldiği boyut ve durumla ilgili yapacağımız tespitler tezimizin konusu açısından önem arz etmektedir. “Diriliş” fikri için daha somut tespitler ortaya koymaya çalışırsak bir hareket ya da bir akım olduğundan ne derece bahsedebiliriz? Karakoç’un “Diriliş Düşüncesi” başarıya ulaşmış mıdır? Yoksa bir ütopya olarak mı kalmıştır? Diğer bir ifadeyle Karakoç, bize ideal olanı sunup, bizi ideal olana ulaşma gayretiyle sorumlu mu tutmuştur? Biz çalışmamız boyunca Karakoç’un ideal bir dünya kurma çabasında olduğu kanaatine vardığımızı söyleyebiliriz.

2. İslam’ın Kutlu Millet Anlayışı

Karakoç, Kur’an’ın “millet” kelimesine yüklediği anlamları temel alarak İslâm medeniyetini doğru ifade edecek Kutlu millet tanımını şöyle yapar:

Millet, haritalardaki sınırlarla çizili yerlerdeki halktan ibaret değildir. Millet fikri, ırk esasına dayanmaz. Bir ırkın değil, bir medeniyetin halkına millet denir (...)İslâm Medeniyeti mensuplarının hepsi bir halktır.Biz İslâmMedeniyeti'nin toplumuna İslâm Milleti diyoruz. Aynı şekilde, onun ülkesi vardır.⁸⁹

Görüldüğü üzere Karakoç’un millet tanımı çok üst bir anlam ifade etmektedir. Ona deyimiyle millet bir ırkın topluluğu değildir. Çünkü ırklar birbirine karışmış haldedir. Tahihle ırk esasına dayanan milletlerin varlığı çok yeni bir durumdur. “Bu sebeple millet kavramı medeniyet kavramıyla birleştirilmelidir.”⁹⁰ Daha kuşatıcı, kapsayıcı ve herkesi içine alan, İslam’la bütünleşik bir anlam taşımaktadır. Ayrıştırıcı, bölücü değildir. Irkçılığa kapı aralamaz. Kaynağını Asr-ı Saadet’in Ensar ile Muhacir örneğinden alır. Karakoç, Benedict Anderson’un “hayali cemaatleri” gibi ideal bir toplum için, ideal ırklar üstü bir kardeşlik önerir.⁹¹

---

⁸⁸Karakoç, *Sütun*, s.110.

⁸⁹Ömer Ertürk, *Sezai Karakoç’un Diriliş Düşüncesinde Kutlu Millet*, (Yüksek Lisans Tezi), Van:Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, s. 76.

⁹⁰ Sezai Karakoç, *Tarihin yol ağzında İki Röportaj*, 5.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2015, s.19.

⁹¹ Benedict Anderson, *Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması*, çev. İskender Savaşır, 9. Basım, İstanbul: Metis Yayınları, 2017, s.20-21.

SONUÇ

Teolojik tartışmaların, hala çokça gündemde olması, dinin toplumu etkileyen önemli bir olgu olduğunun göstergesidir. Toplumun serencamına bu denli yön verme etkisine sahip olan din olgusunu hayatının merkezine yerleştirmiş bir aydındır Sezai Karakoç. Kimliğine ve kültürüne sahip çıkarak geçmiş ve gelecek dengesi içerisinde varlığını sürdürme çabasında olan bir milletin duyarlılıklarına kulak veren düşünürün fikirleri büyük önem arz etmektedir. İşte bu nedenle Sezai Karakoç'un düşüncelerini çalışmaya değer bulduk. Çalışmamızın amacı din olgusunun Karakoç'un düşüncesinde ulaştığı boyutları ele almaktır.

Sezai Karakoç'un din olgusuna yoğun bir şekilde yöneliminin altında, çocukluk yıllarında ailesinden almış olduğu din eğitimi ve okuduğu kitapların rolünün büyük olduğunu tespit ettik. O daha ortaokul yıllarında iken Mesnevi'yi orijinalinden anlayabildiğini söylemektedir. Hayatının ileriki yıllarında "Büyük Doğu" ile tanışması da düşünce dünyasının şekillenmesinde etkili olmuştur. Daha sonraları o, 'davamız' dediği ülküyü omuzlayanlardan biri olmuştur.

Sezai Karakoç çalışmalarını genellikle din kavramı etrafında şekillendirmiştir. Dini, insanların toplumsal hayatını düzenleyen bir sistemler bütünü olarak yorumlamaktadır. Din kavramını toplumsal süreçlerin her alanına dâhil eden Karakoç, tarihi, siyasi, sosyal ve kültürel her alanda dinin kendine yer bulması gerektiğini savunmaktadır. Karakoç'a göre değişim, din kavramı için geçersizdir. Değişen şey din değil, dini anlayıştır. O, ideal dinin İslam olduğunu savunmuş ve bunun Hz. Muhammed (s.a.v) ile sınırlı olmayıp kendisinden önce gelen bütün peygamberleri de kapsadığını söylemiştir. Dinde reform tartışmaları ekseninde onun sadece modernist veya gelenekçi olduğunu iddia edemeyiz. Karakoç kendine, hep bu ikisi arasında orta bir yol çizmiştir diyebiliriz.

Alt yapısında güçlü bir İslam metafiziği bulunan Karakoç'a özgü "Diriliş Düşüncesi"ni ayrıntılarıyla analiz ettiğimizde onun İslam dünyasının yaşadığı zor zamanların son bulacağı inancına sahip olduğunu görülmüştür. Kendisi bunun "Diriliş Nesli" ile gerçekleşeceğini söylemektedir. İdeal bir dünyada, ideal bir toplum-devlet

hayali kuran Karakoç, ideale dair olan inancı olmayanların hayatta kalamayacağı fikrini taşımaktadır. Bu açıdan, “Diriliş” için bir bakıma Karakoç’un ütopyasıdır demek çok da yanlış olmayacağı kanaatindeyiz.

“Diriliş” düşüncesini, toplumsal süreçler açısından incelediğimizde dirilişi oluşturan alt sebep olarak; yaşanan toplumsal değişim, çözülme ve modernleşmeyle birlikte yaşanan krizler, ortaya çıkan ideolojiler Karakoç’u diriliş fikrine götürdüğü görülmüştür. Dini boyutlarını incelediğimizde ise radikal bir öze dönüş anlamına gelen dirilişte vahyin, Kuran’ın ve peygamberin rolünün önemini tespit ettik.

İslamcılık perspektifinden Diriliş Düşüncesini değerlendirdiğimizde hayata müdahil bir İslam fikri sunduğunu gördük. Diriliş düşüncesinin temelinde birlik-beraberlik vurgusu büyük önem taşımaktadır. Karakoç, ısrarla Müslümanların güç kazanabilmeleri için birlik olmaları gerektiğinin altını çizerek İslam Birliği Tezi’ni savunmuş ve Müslüman milletlerin bir araya gelip İslam Paktı kurmalarını önermiştir. Bunu yaparken ırklar üstü bir millet tanımı yapmış “Müslüman müslümanın kardeşidir.” anlayışıyla hareket etmiştir.

Bir toplumsal değişim sürecini engelleme ya da değiştirme açısından toplumsal hareket gibi görünen Diriliş Düşüncesi, teorik açıdan bu tanıma uygun gibi görünse de pratiğe dökülemediği için henüz günümüzde toplumsal hareket olarak nitelenemez kanaatindeyiz.

Karakoç, her ne kadar şairlik yönü ile bilinmiş olsa da düşünce yönüyle fikir dünyamızda büyük bir boşluğu doldurduğu yadsınamaz. İslam, Karakoç’un düşüncesinin temelindedir ve o bir yönüyle düşünce ve aksiyon adamıdır. Onun temel amacı İslam milletlerinin birliğidir. Her fırsatta birlik idealini gündemde tutan Karakoç buna olan inancını hiçbir zaman kaybetmemiştir.

KAYNAKÇA

- ANALAY Kadir, *Sezai Karakoç ve Diriliş Düşüncesi*, (Yüksek Lisans Tezi),
Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- ANDERSON Benedict, *Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması*, çev.
İskender Savaşır, 9. Basım, İstanbul: Metis Yayınları, 2017.
- BAŞ Münire Kevser, *Diriliş Taşları Sezai Karakoç'un Düşünce ve Sanatında Temel Kavramlar*, Ankara: Lotus Yayınları, 2008.
- BAYILDIRAN Sabit Kemal, *Sezai Karakoç'un Coğrafyası*, İstanbul: Komşu Yayınları,
2015
- BİLGİN Vejdi, *Bizi Kuşatan Toplum Sosyolojiye Giriş*, 5.b., Bursa: Emin Yayınları,
2014.
- BİNİCİ Volkan, *Sezai Karakoç'ta Medeniyet Kavramı*, (Yüksek lisans Tezi), İstanbul:
Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.
- CEYLAN Murat, *A.Sezai Karakoç'un Eserlerinde Diriliş Anlayışı*,(Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- DOĞAN D. Mehmet, *Batılılaşma İhaneti*, 34.b., Ankara: Yazar Yayınları, 2012.
- DOĞAN D.Mehmet, "Mehmet Akif Ersoy Hayatı, Mücadelesi, Eserleri ve Tesirleri",
Vefatının 75. Yılı Anısına Mehmet Âkif Ersoy, 1.b., Ankara:Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2013.
- ERTÜRK Ömer, *Sezai Karakoç'un Diriliş Düşüncesinde Kutlu Millet*, (Yüksek Lisans Tezi), Van:Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- GÜNAY Durmuş, "Diriliş Düşünce Sistemi" , Kahramanmaraş Belediyesi, *Sezai Karakoç'la Kırk Saat Sempozyum Kitabı*, 2006
- KARAKOÇ Sezai, *Gün Doğmadan Şiirler*, 16.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2014
- KARAKOÇ Sezai, *Çıkış Yolu II (Medeniyetimizin Dirilişi)*, 5. b. , İstanbul: Diriliş Yayınları, 2015.
- KARAKOÇ Sezai, *Çağ ve İlham I*, 9.b.,İstanbul: Diriliş Yayınları, 2015.
- KARAKOÇ Sezai, *Çağ ve İlham II*, 8.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2014.

- KARAKOÇ Sezai, *Diriliş Muştusu*, 5.b, İstanbul: Diriliş Yayınları, 2003.
- KARAKOÇ Sezai, *Diriliş Neslinin Amentüsü*, 24. b, İstanbul: Diriliş Yayınları, 2014
- KARAKOÇ Sezai, *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi I*, 5.b, İstanbul: Diriliş Yayınları, 2015
- KARAKOÇ Sezai, *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi III Doğum Işığı*, 5.b., İstanbul:Diriliş Yayınları, 2016.
- KARAKOÇ Sezai, *İnsanlığın Dirilişi*, 8.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2011.
- KARAKOÇ Sezai, *İslâm*, 15.b, İstanbul: Diriliş Yayınları, 2015.
- KARAKOÇ Sezai , *Sur (Günlük Yazılar III)*, 6.b., İstanbul Diriliş Yayınları, 2014.
- KARAKOÇ Sezai, *Gün Saati(Günlük Yazılar IV)*,4.b.,İstanbul:Diriliş Yayınları, 2015
- KARAKOÇ Sezai, *Sütun (Günlük Yazılar II)* , 7.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2015.
- KARAKOÇ Sezai, *Yitik Cennet*, 12.b, İstanbul: Diriliş Yayınları, 2011.
- KARAKOÇ Sezai, *Dirilişin Çevresinde*, 8.b., İstanbul Diriliş Yayınları, 2016.
- KARAKOÇ Sezai, *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı I*, 4.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2014.
- KARAKOÇ Sezai, *Varolma Savaşı I*, 5.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2015.
- KARAKOÇ Sezai, *İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü*, 14.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2015.
- KARAKOÇ Sezai, *İslamın Dirilişi*, 17.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2016.
- KARAKOÇ, Sezai, *Kıyamet Aşısı*, 14.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2016.
- KARAKOÇ Sezai, *Tarihin yol ağzında İki Röportaj*, 5.b., İstanbul: Diriliş Yayınları, 2015.
- KARATAŞ Turan, *Doğunun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, İstanbul: Kaynak Yayınları, 2013.
- KİRMAN Mehmet Ali, *Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Rağbet Yayınları, 2011.
- KURT Abdurrahman, *Din Sosyolojisi*, 21.b., Bursa: Sentez Yayıncılık, 2019.

LEWİS Bernard, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, 7.b., çev.Boğaç Babür Turna Ankara: Arkadaş Yayınları, 2014.

OLPAK KOÇ Canan, “Çıkış Yolu Arayışında Şairlerin Nesil İdeali ve “Taha'nın Kitabı”, ed. Ali Dursun, *Medeniyetin Burçları Sezai Karakoç Kitabı*,2015

PAŞA Said Halim, *Buhranlarımız*, ed. M. Ertuğrul Düzdağ, Kervan Yayınları (Tercüman 1001 Temel Eser)

SAİD Cevdet, *Bireysel ve Toplumsal Değişimin Yasaları*, çev. İlhan Kutluer, 9.b.,İstanbul: İnsan Yayınları, 2016.

SERT İsmail, “Yıldırım Aydınlığında Bir Ağaç Olarak Şair”, *Hece Dergisi*, Özel Sayı 5, 3.b., Ankara, 2018.

SUBAŞI Necdet, “İslam ve Modernizm- İhya, Tecdid ve Islah”, *İslama Giriş-Evrensel Mesajlar*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Dini Yayınlar, 2008.

TEMÜR Mehmet E., “Sezai Karakoç'un Hikayelerinde Diriliş Felsefesi”, *Türkiye Lisanüstü Çalışmalar Kongresi (Bildiriler Kitabı)*, Bursa. 2013.

UÇAN Hilmi, Sezai Karakoç, “Sezai Karakoç'un Günlük Yazılarında İnsan'a Türkiye'ye, Orta Doğu'ya, Batı'ya ve Dünya'ya Bakış Açısı”, *Hece Dergisi*: Özel Sayı 5, 3.b., Ankara, 2018.

İNTERNET KAYNAKLARI:

<https://dergipark.org.tr/en/pub/esosder/issue/6118/82091>, (15.08.2019), AZARKAN Ezeli, “İbn Haldun'un Devlet Görüşü (Yönetimler Döngüsü)”,Elektronik

Sosyal Bilimler Dergisi

<https://edebiyatvesanatakademisi.com>, (09.07.2019).

<http://www.cumhuriyet.edu.tr/haber/8556> (11.03.2020)

<https://islamansiklopedisi.org.tr/dirilis>, (09.03.2020)

<http://www.dirilisyayinlari.gen.tr/>, (10.08.2019).

<https://sozluk.gov.tr/>, (09.03.2020)

<http://www.siirparki.com/maersoy.html>, Mehmet Akif Ersoy, (10.02.2020).

<https://kuran.diyaret.gov.tr/mushaf>, Yunus Suresi 49.ayet, (12.08.2019).

<http://www.akmb.gov.tr/Etkinlik.aspx?Id=1218>, (06.01.2020), BİLGE Muhittin, *İslamcılık ve Sezai Karakoç*, Diriliş Dünya Görüşü ve Sezai Karakoç Sempozyumu, 2015.

<https://islamansiklopedisi.org.tr/tecdid>, (15.03.2020)

EKLER

EK- 1

Sezai Karakoç'un Eserleri

(Diriliş Yayınları'ndan)

Şiir:

Şiirler I (MonnaRosa)

Şiirler II (Körfez / Şahdamar / Sesler)

Şiirler III (Hızır ile Kırk Saat)

Şiirler IV (Tahanın Kitabı/Gül Muştusu)

Şiirler V (Zamana Adanmış Sözler)

Şiirler VI (Ayinler/Çeşmeler)

Şiirler VII (Leyla ile Mecnun)

Şiirler VIII (Ateş Dansı)

Şiirler IX (Alinyazısı Saati)

Gün Doğmadan (Toplu Şiirler)

Çeviri Şiir:

Batı Şiirlerinden

İslamın Şiir Anıtlarından

Hikaye:

Hikayeler I (Meydan Ortaya Çıktığında)

Hikayeler II (Portreler)

Piyes:

Piyesler I

Armağan

Düşünce:

Ruhun Dirilişi

Kıyamet Aşısı

Çağ ve İlham I

Çağ ve İlham II

Çağ ve İlham III
Çağ ve İlham IV
İnsanlığın Dirilişi
Yitik Cennet
Makamda
Gündönümü
Diriliş Muştusu
İslâm
İslâmın Dirilişi
Diriliş Neslinin Amentüsü
İslam Toplumunun Ekonomik Strüktrü
Düşünceler I
Düşünceler II

Dirilişin Çevresinde

Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi I
Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi II
Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi III
Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı I
Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı II
Varolma Savaşı
Çağdaş Batı Düşüncesinden
Unutuş ve Hatırlayış
Deneme:
Edebiyat Yazıları I
Edebiyat Yazıları II
Edebiyat Yazıları III
İnceleme:
Yunus Emre
Mehmed Akif
Mevlana
Günlük Yazılar:

Farklar

Sütun Sur¹

---

¹<http://www.dirilisyayinlari.gen.tr/>, (10.08.2019)